



INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

En praktik på undantag

En kvalitativ intervjustudie om barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Vårterminen 2018
Författare: Erika Engberg & Christofer Jernquist
Handledare: Jesper Hamark

Abstract

Titel: En praktik på undantag - en kvalitativ intervjustudie om barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten.

Författare: Erika Engberg och Christofer Jernquist

Nyckelord: Barn, tolkning, socialtjänsten, barnets bästa.

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd i Västsverige beskrev mötet med barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten. Uppsatsen hade en fenomenologisk utgångspunkt och var baserad på fem kvalitativa, halvstrukturerade intervjuer. Sammanlagt intervjuades sju socialsekreterare som arbetade med att handlägga ekonomiskt bistånd på fem olika enheter i Västsverige. Urvalet gjordes genom en kombination av möjlighets- och snöbollsurval. Empirin bearbetades genom i första hand en begreppsstyrd breddkodning för att sedan analyseras tematiskt utifrån teman som kunde knytas till våra forskningsfrågor. Analysens teoretiska ramverk bestod av systemteori, de teoretiska begreppen barndom som tillblivelse och barndom som vara, begreppet handlingsutrymme samt två av Webers handlingstyper. Empirin har även analyserats i relation till resultat från tidigare forskning. Vår studie visade att samtliga socialsekreterare inte tyckte det var önskvärt att barnen ska tolka och att det inte var det bästa för barnen att låta dem göra det, vilket främst beskrevs utifrån det tolkande barnets behov av skydd från ett för stort ansvar. Barnens tolkande tilläts som undantag där avvägningar gjordes i relation till ålder och innehållet i informationen. Vår analys visade att dessa undantag i huvudsak gjordes av socialsekreterarna utifrån egna föreställningar om barnets bästa och inte genom att låta barnen själva vara med och forma den föreställningen.

Vi vill tacka de sju socialsekreterare som bidragit till denna uppsats genom att dela med sig av sina erfarenheter! Utan dem hade inte den här uppsatsen blivit av. Vi vill också tacka vår handledare vid Göteborgs Universitet, Jesper Hamark, för stöd och konstruktiva kommentarer under arbetets gång!

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING	2
1.1.1 Problemformulering	4
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.3 STUDIENS RELEVANS FÖR SOCIALT ARBETE	6
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.5 ARBETSFÖRDELNING	7
2. KUNSKAPSLÄGET	9
2.1 SÖKPROCESSEN	9
2.2 FORSKNING OM PROFESSIONELLAS MÖTEN MED BARN SOM TOLKAR	10
2.3 FORSKNING OM BARN SOM TOLKAR.....	13
2.4 FORSKNING OM BARN I EKONOMISK UTSATTHET	14
3. BEGREPP OCH TEORETISKT RAMVERK	16
3.1 TOLKNING	16
3.2 BARNETS BÄSTA.....	16
3.3 SYSTEMTEORI.....	18
3.4 HANDLINGAR	19
3.4.1 Webers handlingstyper.....	20
3.5 FÖRSTÅELSER AV BARNDOM	21
3.5.1 Barndom som tillblivelse	21
3.5.2 Barndom som vara	22
4. METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	23
4.1 VAL AV METOD – FÖRDELAR OCH BEGRÄNSNINGAR.....	23
4.2 FÖRFÖRSTÅELSE.....	24
4.3 URVALSPROCESS	25

4.4 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUSTUDIEN	26
4.5 BEARBETNING AV EMPIRIN OCH ANALYS	28
4.6 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET	29
4.7 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	31
5. RESULTAT OCH ANALYS	34
5.1 SOCIALSEKRETERARNAS MÖTEN MED BARN SOM TOLKAR	34
5.2 SOCIALSEKRETERARNA OCH DET TOLKANDE BARNETS BÄSTA	38
5.3 SOCIALSEKRETERARNAS HANDLINGSSTRATEGIER I MÖTET MED BARN SOM TOLKAR	46
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	53
REFERENSLISTA	57
BILAGA 1 – INFORMATIONSBREV TILL RESPONDENTER.....	60
BILAGA 2 – INTERVJUGUIDE	62

1. Inledning

“Det ligger i sakens natur att barn och ungdomar inte bör användas som tolkar.”
(Socialstyrelsen 2015a, s. 339).

Vi gjorde båda vår verksamhetsförlagda utbildning inom socialtjänsten på enheter som handlägger ekonomiskt bistånd. Detta gjorde vi i en stadsdel där många personer som kom i kontakt med socialtjänsten inte hade svenska som modersmål. Vid ett flertal tillfällen mötte vi barn till dessa personer som fick förmedla information mellan föräldern och socialsekreteraren. Vi uppfattade båda att det fanns genomarbetade rutiner på enheterna kring att ta in auktoriserade tolkar i möten med personer när det behövdes. Trots detta uppstod situationer där barnen fick tolka. Ett intresse väcktes då hos oss att undersöka mer om dessa barn och framför allt hur man inom socialtjänsten resonerar kring deras situation.

I en intervju från 2016 så säger Elisabet Tiselius, forskare vid tolk- och översättarinstitutet på Stockholms Universitet att det inte finns någon svensk forskning om barn som tolkar (P4 Västmanland 2016). Sveriges Radio gjorde i november samma år en enkätundersökning där 400 barn i åldrarna 13-14 år tillfrågades om deras upplevelse av att tolka åt en förälder eller släkting. Barnen gick i skolor i områden där Sverige Radio på förhand visste att många av barnen hade föräldrar som var födda utomlands (Sveriges Radio P1 2016). I denna enkätundersökning svarar 297 av barnen, vilket motsvarar 73% av samtliga tillfrågade, att de någon gång har tolkat åt en förälder eller släkting. Det framgår också att den vanligaste platsen som barnen har tolkat på är på ett sjukhus eller en vårdcentral. Socialtjänsten uppges i undersökningen vara den sjätte vanligaste platsen för barn att tolka på. 18 barn svarar att de tolkat i föräldrarnas kontakt med socialtjänsten. Det går inte att dra några vetenskapliga slutsatser av Sveriges Radios undersökning, men i brist på svensk forskning om dessa barn så indikerar den ändå att bland barn som har föräldrar som är födda utomlands så är det vanligt att barnen i olika sammanhang får tolka åt sina föräldrar.

I samband med enkätundersökningen gjorde Sveriges Radio också flera kortdokumentärer där en av dem innehöll intervjuer med barn som i olika

situationer får hjälpa till att tolka åt sina föräldrar (Kavak, 2016, 22 november). Där ger barnen uttryck för en mängd positiva upplevelser av att tolka åt sina föräldrar. Bland annat säger några att tolkandet får dem att känna sig viktiga och att de uppskattar att kunna hjälpa sina föräldrar och att kunna ge något tillbaka till dem. Flera av barnen ger också uttryck för att tolkandet har hjälpt dem i deras språkutveckling (ibid.).

Som en följd av den uppmärksamhet som ämnet fick genom Sveriges Radios enkätundersökning och de efterföljande kortdokumentärerna publicerade Aftonbladet i april månad 2017 en debattartikel av Barnombudsmannen och Kammarkollegiet där de krävde ett förbud mot att barn används som tolkar (Larsson & Malmberg 2017). Även Socialstyrelsen riktade i februari månad 2017 kritik mot att socialtjänsten använder sig av barn som tolkar (Kavak 2017). Socialstyrelsen är en statlig myndighet som bland annat i relation till socialtjänsten utformar föreskrifter som är bindande samt utformar råd för hur socialtjänsten ska kunna leva upp till dessa föreskrifter (Socialstyrelsen 2018).

1.1 Bakgrund och problemformulering

Sedan långt tillbaka i tiden har det kommit människor till Sverige för att arbeta eller söka skydd som konsekvens av krig, konflikter och fattigdom. Från senare delen av 1900-talet och framåt har de flesta som invandrat till Sverige varit flyktingar (Elmeroth & Häge 2016). Mellan år 2000-2017 sökte totalt 712 352 personer asyl i Sverige varav 163 000 av dessa kom under 2015. Drygt 35 000 av de som sökte asyl i Sverige 2015 var ensamkommande barn som kom utan sina föräldrar (Migrationsverket 2018).

När familjer flyttar till ett nytt land så lär sig barnen ofta språket i det nya landet snabbare än föräldrarna. Detta beror bland annat på att barnen ofta har lättare att få vänner i det nya landet än vad föräldrarna har (Ladberg & Härdin 1999). Ladberg och Härdin (1999) beskriver också det faktum att barn är i en process i livet där det ingår att prova sig fram och att göra fel. Att som vuxen uttrycka sig onyanserat och klumpigt på ett nytt språk kan för många däremot upplevas

förnedrande, vilket kan försvåra och förlänga språkinläringen (ibid.). Ladberg och Härdin (1999) uttrycker vidare att barnen på det här sättet ofta blir de som introducerar det nya språket i familjen. Att det finns många barn i Sverige som är födda utomlands, eller som har föräldrar som är det, samt att språkinläringen ser olika ut för barn och vuxna, är därför viktiga anledningar till att barnen får tolka åt sina föräldrar.

En annan förutsättning för att barnen får agera tolk handlar om tillgången till auktoriserade tolkar, samt den lagstiftning som styr myndigheters ansvar att anlita sådana. I Kammarkollegiets rapport från april 2017 framkommer att det inom kommunerna finns ett stort behov av fler auktoriserade tolkar (Kammarkollegiet 2017). Kammarkollegiet är den myndighet som auktoriserar och registrerar tolkar i Sverige. För att bli auktoriserad tolk behöver man genomgå ett auktoriseringsprov (Kammarkollegiet 2018).

Alla svenska myndigheter, inklusive socialtjänsten, lyder under Förvaltningslagen. Den säger att "När en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten vid behov anlita tolk." (SFS 1986:223, §8). Det innebär att det inte finns något krav i Förvaltningslagen att myndigheter ska anlita tolkar, men att det är en stark rekommendation (Skatteverket 2018). Att anlita tolk betyder här att tolken ska vara kvalificerad samt att tolkens uppgift inte är att framföra sin egen åsikt i samtalet utan på ett korrekt sätt förmedla innehållet i det som sägs (Socialstyrelsen 2015a). Socialstyrelsen (2015a) skriver vidare i sina riktlinjer till socialtjänsten att det är myndigheten som avgör om det finns behov av tolk. I den bedömningen ska dock klientens uppfattning vara vägledande. Med klient avses i den här uppsatsen den person som ansöker om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten. Socialstyrelsen (2015a) skriver också att myndigheten bör anlita tolk så länge handläggaren inte är övertygad om huruvida klienten förstår det som kommer fram under en utredning. I bedömningen bör också hänsyn tas till bland annat tillgången till tolk, att kostnaden för tolken ska vara rimlig och Förvaltningslagens krav i §7 på snabb och enkel handläggning (SFS 1986:223; Skatteverket 2018).

Enligt rådande svensk lagstiftning finns alltså en stark rekommendation att anlita en kvalificerad tolk när socialsekreteraren inte är övertygad om att informationen når klienten, men att klientens uppfattning ska få styra. Tillgången till tolk ska dock vägas in i bedömningen. För att anknyta till citatet som vi inledde med i kapitel 1 så skriver Socialstyrelsen om barn som tolkar åt sina föräldrar att

[...]det kan vara svårt för släktingar och vänner att inse tolkens roll, och det kan därför vara direkt olämpligt att anlita dem som tolkar. Det ligger i sakens natur att barn och ungdomar inte bör användas som tolkar. Dels medför en sådan roll en olycklig ansvarsförskjutning i familje-, släkt- eller vänkretsen, dels är deras språk inte så utvecklat att de kan tolka nyanser eller det fackspråk som tjänstemannen använder. (Socialstyrelsen 2015a, s. 339).

Rent juridiskt är svenska socialsekreterare därmed inte förbjudna att låta barn tolka åt sina föräldrar, men med hänvisning till ansvar och bristande språkkunskaper, så är Socialstyrelsen starkt kritisk.

1.1.1 Problemformulering

Det framstår som att fenomenet barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten pågår i ett spänningsfält mellan lagstiftning och nationella riktlinjer som starkt avråder från att låta dem tolka och ett konkret behov som utgår från en brist på auktoriserade tolkar samt den faktor som utgörs av att barnen ofta är de som tar till sig språk snabbare när en familj flyttar till ett nytt land. Då vi varken har kunnat finna någon vetenskaplig kartläggning av fenomenet i Sverige eller någon studie som belyser hur socialsekreterare förhåller sig till dessa barn uppfattar vi att det finns en stor kunskapslucka här.

I Socialtjänstlagens 1 kapitel, 2§ står att "vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas" (SFS 2001:453). För att göra vår undersökning mer konkret har vi därför särskilt fokuserat på hur socialsekreterarnas inställning till barnen som tolkar kan förstås i relation till begreppet barnets bästa, samt hur de förhåller sig till det i sitt arbete. Vad principen om barnets bästa innebär är dock i lagstiftning inte helt fastslaget, utan vad som faktiskt är barnets bästa i en specifik situation är flexibelt (Lindholm 2014). Skrivningarna i Socialtjänstlagen är dock

något som socialsekreterarna behöver förhålla sig till när de möter barn i sitt arbete. Utifrån detta blir det intressant att undersöka vad barnets bästa innebär i relation till barnen som tolkar för några socialsekreterare. Mer om hur man kan förstå barnets bästa återkommer vi till i kapitlet om begrepp och teoretiskt ramverk.

Vi har valt att intervjua socialsekreterare som arbetar på enheter inom socialtjänsten som handlägger ekonomiskt bistånd. Enligt Föräldrabalken är vårdnadshavaren den eller de som ansvarar för att barnet får sina behov uppfyllda, vilket bland annat innebär att ansvara för barnens försörjning och att vårdnadshavaren har rätt att fatta beslut i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Föräldrarna är vårdnadshavare så länge rätten inte har fattat ett annat beslut (SFS 1949:381, kap 6 §2 & §11). Då föräldrarna är de som ansvarar för barnets försörjning är det också föräldrarna som är klienter i kontakt med enheter inom ekonomiskt bistånd. Trots att barnen inte är de som ansöker om ekonomiskt bistånd behöver ändå socialsekreterarna beakta barnets bästa i de beslut som de fattar (SFS 2001:453, 1 kap 2§). Socialstyrelsen har ett flertal gånger pekat på att barnperspektivet brister i handläggningen inom just ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen 2015b). De pekar på att det är viktigt att beslut grundar sig på vad som är bäst för det enskilda barnet. För att kunna göra en sådan bedömning behövs information om barnet. Socialstyrelsen pekar på att detta i första hand ska göras genom att prata med barnet och i andra hand genom att prata med föräldrarna. Att prata med barnet skulle kunna göra barnet mer delaktigt i processen (Socialstyrelsen 2015b).

Att ekonomiskt bistånd generellt är en arena som tillhör vuxenvärlden och att barnperspektivet enligt Socialstyrelsen (2015b) brister i handläggningen har lett fram till valet att det är just dessa socialsekreterares beskrivningar och erfarenheter av att barn tolkar som vi vill undersöka.

1.2 Syfte och frågeställningar

Utifrån den problemformulering som vi beskrivit så blir syftet med den här uppsatsen att undersöka hur några socialsekreterare i Västsverige beskriver mötet

med barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten. Vi vill undersöka detta genom att intervjua socialsekreterare som arbetar inom enheter som handlägger ekonomiskt bistånd.

Inom ramen för detta syfte så kommer vi i uppsatsen att besvara följande fyra frågeställningar:

- I vilka situationer möter socialsekreterarna barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten?
- Vilken inställning har socialsekreterarna till att barn tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten?
- Hur kan socialsekreterarnas inställning till att barn tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten förstås i relation till begreppet barnets bästa?
- Givet att socialsekreterarna ser problem med att låta barn tolka åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten, vilka handlingsstrategier använder de i mötet med dessa barn?

Definitioner av begreppen *barnets bästa* och *tolkning* återkommer vi till i kapitel 3 om begrepp och teoretiskt ramverk. Hur vi använder oss av begreppet handlingsstrategier beskrivs i relation till begreppet *handlingar*, som även det definieras i kapitel 3 om begrepp och teoretiskt ramverk.

1.3 Studiens relevans för socialt arbete

Barn beskrivs av Socialstyrelsen bland annat som sårbara med behov av särskilt skydd (Socialstyrelsen 2012). Barn som tolkar åt sina föräldrar kan därför förstås som en utsatt grupp, vilket gör studiet av dessa barn relevant för en uppsats inom ämnet socialt arbete. Att tolkningen dessutom sker i relation till socialtjänsten gör ämnesvalet än mer relevant.

1.4 Avgränsningar

Att vi i syfte och frågeställningar formulerar vad vi har för avsikt att undersöka innebär också att vi väljer bort annat som vi inte undersöker. Vi studerar därmed inte socialsekreterare som arbetar på andra enheter än sådana som handlägger ekonomiskt bistånd. Syftet med uppsatsen är att studera socialsekreterares beskrivningar av möten med barn som tolkar åt sina föräldrar, vilket innebär att vi väljer vi bort att studera beskrivningar av att barn tolkar åt andra personer som inte är deras föräldrar.

Med barn menar vi personer under 18 år, vilket överensstämmer med den definition som Socialtjänstlagen använder i 1 kap §2 (SFS 2001:453). I intervjuerna nämndes exempel på situationer som rörde personer över 18 år, men då de inte stämmer överens med vår definition av barn använder vi oss inte av dessa.

I några av intervjuerna framkom det att respondenterna själva hade erfarenhet av att tolka åt sina föräldrar. Under dessa intervjuer framkom en del information kopplat till deras egna upplevelser, men då vårt syfte inte är att intervjua personer med egen erfarenhet av att tolka åt sina föräldrar väljer vi att inte ha med dessa delar i vår resultatredovisning. Vi redovisar dock vid något tillfälle att en enskild respondent har denna egna erfarenhet när vi uppfattar att det tydligt är kopplat till innehållet i det svar som givits.

1.5 Arbetsfördelning

Vi har båda två varit med under alla intervjuer och delat upp transkriberingen av dessa mellan oss. Under resten av arbetet har vi suttit tillsammans på universitetet. Av tidsmässiga skäl har vi delat upp inläsningen av relevant litteratur och tidigare forskning mellan oss för att sedan återge det som vi funnit centralt för varandra. För att effektivisera arbetet har vi till viss del delat upp skrivandet av uppsatsens olika delar mellan oss. Däremot har vi läst varandras texter, diskuterat alla delar gemensamt och ibland låtit den andra fortsätta skriva på delen vi själva inlett. Detta har vi gjort för att få en sammanhängande uppsats, hjälpa varandra med formuleringar och för att båda ska kunna stå bakom texten som produceras.

För att underlätta arbetet har vi använt oss av den webbaserade tjänsten Google documents. Det har gjort att vi har kunnat följa varandras texter och båda har när som helst kunnat gå in och få en överblick över uppsatsen. Vi sparade sedan ner den färdiga texten till ett word-dokument där vi gemensamt slutbehandlat och korrigerat uppsatsen.

2. Kunskapsläget

Som nämndes i inledningen av denna uppsats så finns ingen svensk forskning om barn som tolkar. Enligt presentationen av Elisabet Tiselius på Stockholms Universitets internetsida så står det att hon intresserar sig för “de kommunikativa processerna omkring barn i familjer med begränsade kunskaper i svenska i deras möten med det omgivande samhället.” (Stockholms Universitet 2018). Vid kontakt med Elisabet Tiselius, via hennes mejladress på universitetet, så bekräftar hon att det saknas svensk forskning om barn som tolkar och att hon själv ännu inte har publicerat något i detta ämne.

Eftersom vår uppsats handlar om professionellas möten med barn som tolkar så ska vi först beskriva två andra studier som har samma fokus. I brist på tillgång till svensk forskning så är den ena hämta från en engelsk kontext och den andra från en nordamerikansk sådan. Båda belyser professionella och hur de förhåller sig till barn som tolkar inom sjukvård. Denna arena får fungera som ersättning för forskning knuten till svensk socialtjänst. För att bredda förståelsen för ämnet ska vi också redovisa några slutsatser från en forskningsöversikt om barn som tolkar, samt en amerikansk studie där både vuxna och barn intervjuats om de roller som kan uppstå i en familj när den emigrerar från ett land till ett annat. Då vi valt att intervjua socialsekreterare som arbetar inom ekonomiskt bistånd, så avslutar vi detta kapitel med att redogöra för två studier som beskriver barn som lever i ekonomisk utsatthet. Den ena är gjord i en svensk kontext och den andra i en amerikansk. Samtliga studier som redovisas används senare i vår analys av empirin för att koppla socialsekreterarnas beskrivningar till det aktuella kunskapsläget och på så vis bredda förståelsen av fenomenet barn som tolkar i kontakt med socialtjänsten.

2.1 Sökprocessen

För att hitta relevant forskning sökte vi på kombinationer av de engelska orden *child**, *interpreter* och *social service*, *child**, *parent**, *interpreter** och *refugee**, samt *child**, *interpreter** och *parents* i databaserna Social Services Abstract,

Sociology Collection och SwePub. Vi läste igenom abstract på de träffar vi fann relevanta för vårt ämne och valde sedan att använda de artiklar som låg närmast våra forskningsfrågor. Genom denna sökning fann vi även en del forskning där barn hade intervjuats om deras upplevelser av tolkrollen, men då vi har intervjuat professionella har vi valt att i huvudsak redovisa forskning som rör hur dessa förhåller sig till barn som tolkar. Samtliga artiklar från England och USA är *peer reviewed*, vilket innebär att de är granskade av forskare som är kunniga inom forskningsfältet (Vetenskapsrådet 2011). Den svenska studien fann vi genom att söka på litteratur om barn i ekonomisk utsatthet via universitetsbibliotekets sökfunktion Supersök. Den finns återgiven i boken "Barnfattigdom - om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv" av Näsman, Ponton von Gerber och Fernqvist (2012).

2.2 Forskning om professionellas möten med barn som tolkar

Syftet med studien som presenteras i artikeln "Children as informal interpreters in GP consultations: pragmatics and ideology" från 1999, är att undersöka hur ett antal allmänläkare inom primärvården i London ser på lämpligheten i att använda barn som tolkar till en vuxen patient (Cohen, Moran-Ellis & Smaje 1999).

Förutom djupintervjuer med 38 allmänläkarna gjordes också fokusgruppsintervjuer med föräldrar från olika etniska minoriteter (ibid.).

Studien visar på ett grundläggande motstånd hos allmänläkarna mot att använda barn som tolkar, men att de beskriver en spänning mellan detta motstånd och ett professionellt ansvar att fullfölja en konsultation när en patient kommit till mottagningen. I många fall ges detta professionella ansvar hög prioritet. Det grundläggande motståndet hos läkarna beskrevs utifrån den emotionella påverkan som det har att bli delaktig i en förälders sjukdom, att relationen mellan barnet och föräldern blev omvänd samt att det är olämplig att vissa delar av vuxnas liv ska delas med barn (ibid.).

När ett beslut behöver tas huruvida ett barn ska användas som tolk så görs detta i huvudsak utifrån hur komplex och känslig informationen som behöver översättas

är (Cohen, Moran-Ellis & Smaje 1999). Studiens författare urskiljer situationer som beskrivs som *enkla* (straightforward), *komplexa* (complex) eller *känsliga* (sensitive) att tolka i. De *enkla* situationerna kopplas till om det räcker med enkla frågor och om barnet uppfattas som tillräckligt kompetent för att klara av att översätta dessa, samt till om de sjukdomar som tolkningen handlar om kan ha erfarits av barnen själva och de därför vet vad informationen handlar om. Att tolka i dessa situationer sågs av läkarna som oproblematiskt eller acceptabelt (ibid.). *Komplexa* situationer kopplas till när en bristfällig tolkning innebär en stor risk för feldiagnostisering och där en sådan kunde ge allvarliga konsekvenser. Tolkning av barn i dessa situationer uppfattades generellt inte som lämpligt, även om en viss pragmatism uttrycktes i de situationer som barnet uppfattades kunna klara av situationen (ibid.). De situationer som kunde beskrivas som *känsliga* berörde ämnen som handlade om personliga känslomässiga svårigheter. En central del i att klassificera ett ämne som känsligt handlade om huruvida ämnet kunde betraktas som tabu. När det gäller dessa ämnen så var läkarna mycket mer bestämda med att ordna en annan tolk än barnet (ibid.).

Studiens författare formulerar hur läkarnas svar förkroppsligar en bild av barndomen som oskyldig, där barnet är under utveckling, men att denna inte ska ske för snabbt. Denna oskyldighet knyts till att barn ska hållas utanför ämnen som kan beskrivas som intima och personliga (ibid.).

Det olämpliga i att låta barn tolka komplexa ämnen handlade i studien i huvudsak om läkarnas tvivel på att tolkningen skulle bli bra. När det gäller känsliga ämnen knöts olämpligheten mer till den kunskap som barnen kunde få genom tolkandet och hur det hotade idén om en oskyldig barndom (Cohen, Moran-Ellis & Smaje 1999). Den bild av barndom som framträder utgår på det sättet från att barn är konstruerade med behov av skydd från den skadliga vuxenvärlden. I studien framträder det tolkande barnet som ett hot som utmanar hur relationer brukar se ut mellan föräldrar och barn. Studiens författare konstaterar slutligen att barnen tillåts tolka inom ramen för en spänning mellan ett pragmatiskt behov att fullfölja en konsultation och ett uppfattat hot mot hur relationerna inom en familj bör vara organiserade, samt en ideologisk utgångspunkt om barndom som oskyldig. Man

konstaterar att denna utgångspunkt hos läkarna står sig stark, även när barn i praktiken visar sig kompetenta nog att klara av att tolka och att de därför också tillåts att göra det (Cohen, Moran-Ellis & Smaje 1999).

Studien som presenteras i artikeln “Using children as informal interpreters in pediatric consultations” (Russell, Morales & Ravert 2015), refererar inledningsvis till ovanstående studie. Russell, Morales och Ravert (2015) hänvisar till att Cohen, Moran-Ellis, & Smajes (1999) studie visat att sjukvårdsanställda ofta använder sig av barn som tolkar för att möta de ökade svårigheterna kopplade till kommunikation som uppstår med en ökad migration. Det beskrivs att kunskapen om detta ämne är liten och syftet med Russell, Morales och Raverts (2015) studie är därför att ta reda på hur sjukvårdsanställda i USA resonerar kring att använda barn som tolk. Här har sjukvårdsanställda från olika discipliner som arbetar på ett stort amerikanskt barnsjukhus, och som använder barn som tolkar, intervjuats. Man genomförde semistrukturerade telefonintervjuer, intervjuer via e-post samt studerade även policydokument från sjukhuset. 10 sjukvårdsanställda deltog i studien där det även ingick socialarbetare (ibid.).

Även i denna studie kopplades situationer där barn tolkar till enkla situationer, här beskrivna som *simple interactions* (ibid.). Detta innebar dock lite olika saker för de sjukvårdsanställda. För några av dem innebar detta att tolkningen inte påverkade vården och att det kunde vara okej om det kunde vara hjälpsamt för patienten. För andra innebar det en koppling till främst situationer när andra tolkar inte gick att få tag på. Barn användes som tolkar regelbundet, trots att policydokumenten uttryckte att auktoriserade tolkar skulle användas. (ibid.)

Genom barnens kroppsspråk så uppfattade de som intervjuades att barnen verkade bekväma i tolkrollen utifrån att de uppfattades vara vana vid den, att den var rutin. De hade dock aldrig frågat barnen direkt om hur de upplevde situationen att tolka åt sina föräldrar (ibid.).

Vid studiet av policydokumenten så kunde man se att dessa lyfte fram de negativa konsekvenserna av att använda sig av barn som tolkar och att de slog fast att det även var oetiskt att använda sig av dessa. Dock tillhandahölls inga förslag på

alternativa sätt att handla när professionella tolkar inte var tillgängliga (Russell, Morales & Ravert 2015).

2.3 Forskning om barn som tolkar

Guiton, Dunne, & Finlay publicerade år 2017 forskningsöversikten “Lost in translation” i den vetenskapliga tidskriften *Community Practitioner* kring ämnet barn som tolkar. I forskningsöversikten framkommer att när en familj flyttar till ett nytt land lär sig barnet språket snabbare än föräldrarna, vilket skapar en bro till att förstå samhällliga normer och hur samhället är uppbyggt (Guiton, Dunne & Finlay 2017). Den genomgång av aktuell forskning om barn som tolkar som författarna gör visar att användandet av barn som tolkar kan leda till stress, ångest, frustration och förlägenhet hos både barnet och föräldern. Barnet kan sakna tillräckliga språkkunskaper och känslomässig mognad för att fungera som tolk. Det kan framkomma känslig information i kontakt med, i det här fallet sjukvården, vilket kan leda till att barnet får bära mycket information och som i sin tur kan ge barnet en tung börda och ett stort ansvar. Det kan också skapa en oro hos barnet att riskera att översätta felaktig information, vilket kan ge allvarliga konsekvenser för föräldern. Att barn tolkar åt sina föräldrar kan också förändra makt- och ansvarsbalansen inom familjen, att föräldrar tappar auktoritet och att barnen får ökad makt. Detta kan leda till konflikter inom familjen och förstöra relationer mellan barn och förälder (Guiton, Dunne & Finlay, 2017).

I en studie som presenteras i artikeln “Gender roles and settlement activities among children and their immigrant families” intervjuade forskaren Abel Valenzuela, Jr (1999) 44 vuxna och 24 barn i hem där familjerna hade emigrerat från Mexiko till USA. I hennes studie framkom det att barnen fick olika typer av roller i familjen gentemot sina föräldrar. De två roller som är relevanta för vår studie är dels rollen som *handledare*, där barnen får översätta, tolka och agera lärare åt sina föräldrar. Det kan exempelvis handla om att översätta nyheter, att tolka under läkarbesök eller att förklara för sina föräldrar hur vissa saker fungerar. Valenzuela (1999) gör en skillnad mellan att översätta och att tolka, där det senare handlar om situationer där det krävs mer detaljerade förklaringar, eller att det

handlade om svårare ämnen. Den andra rollen som barnen kan få i familjen är rollen som *advokat*. I denna räknar Valenzuela (1999) in situationer där barnen får gå in och medla, eller driva sina föräldrars talan på ett mer engagerat sätt än i rena tolkningssituationer. Exempel på detta kan vara att övertyga myndigheter om någonting. Dessa situationer uppkommer framförallt på grund av att språket försvårar för föräldrarna att kommunicera, men hon gör en skillnad mellan rollen som *handledare* och *advokat* (Valenzuela 1999).

2.4 Forskning om barn i ekonomisk utsatthet

I en svensk studie som redogörs för av Näsman, Ponton von Gerber, & Fernqvist (2012) har 17 ekonomiskt utsatta barn i åldrarna 6-18 år intervjuats, 7 av dessa barns föräldrar samt ett antal socialsekreterare i två olika kommuner som arbetade med ekonomiskt bistånd. Familjerna valdes ut genom domar från åren 2004-2007, där dessa hade överklagat socialtjänstens beslut rörande deras ansökan av ekonomiskt bistånd. I studien framkommer att barnen upplever att deras föräldrar påverkas negativt psykiskt av den stress som det innebär att ha knappa ekonomiska resurser och att barnen försöker trösta föräldrarna. Barnen beskriver också hur de tar ansvar i hemmet för att avlasta, samt också hur de tar ett stort ansvar för familjens ekonomiska situation. Detta ansvar tas bland annat genom att inte göra anspråk på saker som barnen vill ha eller göra, då detta kostar pengar. Några barn berättar också att de väljer att inte prata om sin egen oro över ekonomin med föräldrarna för att inte belasta föräldrarna känslomässigt (ibid.). I intervjuer med socialsekreterarna framkommer att den dominerande synen bland dem var att ekonomi sågs som en fråga som tillhör vuxenvärlden och att ekonomiskt bistånd var något som därför rörde relationen mellan de vuxna och myndigheten samt att barn ska skyddas från inblandning i de vuxnas problem (Näsman, Ponton von Gerber & Fernqvist 2012).

Det som framkommer i denna svenska studie stämmer bra överens med resultatet från den amerikanska sociologen Linda Burtons studie "Childhood Adultification in Economically Disadvantaged Families: A Conceptual Model*" från år 2007. Denna studie bygger på material från fem etnografiska studier där forskare har

följt sammanlagt 549 familjer som lever i ekonomisk utsatthet under en tidsperiod mellan två och sju år. Burton (2007) beskriver hur barnen i studien på flera områden får axla ett vuxenansvar, något hon benämner som *childhood adultification*. Barnen tar stort ansvar utifrån de behov som finns i familjen. Ett exempel som kommer upp på det ansvar som några av barnen får i familjerna är att de får tolka åt sina föräldrar (Burton 2007).

3. Begrepp och teoretiskt ramverk

Vi ska i detta kapitel beskriva de begrepp som är centrala för att förstå vår analys av empirin samt det teoretiska ramverk som kommer att användas i denna analys. De teorier vi beskriver redogörs i huvudsak för i den ordning som de används i analysen.

3.1 Tolkning

Enligt Nationalencyklopedin så betyder ordet *tolkning* "att försöka förstå och förklara vad någon säger eller gör eller något som händer" (Nationalencyklopedin 2018). Under arbetets gång med denna uppsats har vi stött på ett flertal andra sätt att fånga detta fenomen på. I till exempel Russell, Morales, & Raverts (2015) forskningsartikel, som redogjordes för i förra kapitlet, förekommer det engelska begreppet *child language brokers* när det refereras till barn och tonåringar i immigrerade familjer som tolkar och översätter åt sina föräldrar och andra vuxna. Detta begrepp kopplas till att även kunskap om kultur o kontextuella nyanser används för att förmedla innehåll i konversationer mellan vuxna som inte kan språket och professionella. Vi använder i den här uppsatsen ordet *tolkning*, eller att *tolka*, i den här bredare betydelsen. Det innefattar, utifrån Nationalencyklopedins definition (Nationalencyklopedin 2018), inte bara den rent språkliga aspekten, utan också att förstå och förklara handlingar och sammanhang. Utifrån vår förståelse av vad tolkningen innebär för barnen i vårt intervjumaterial så är det denna breda betydelse som tolkrollen rymmer.

3.2 Barnets bästa

För att öka förståelsen av *barnets bästa* som juridiskt begrepp ska vi här beskriva något om begreppets bakgrund samt vilka innebörder det kan ha.

Barnrätten som ett självständigt rättsområde framträdde under slutet av 1900-talet. Utmärkande för barnrätten är att barnet och dess egna relationer till samhället och dess medlemmar är centrum för den rättsliga bedömningen, från att tidigare har

varit avhängigt vuxnas rättsliga status och relationer (Schiratzki 2003). En del av den svenska barnrätten består av Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter från 1989, barnkonventionen, som Sverige ratificerade år 1990 (ibid.). Ratificeringen innebär att verksamheter inom kommunen, landstinget och myndigheter förbundit sig att följa dess bestämmelser samt att gällande svensk lagstiftning till stora delar har inkorporerat konventionens bestämmelser (Lindholm 2014). Bland annat Socialtjänstlagen har inkorporerat bestämmelser från barnkonventionen. Som nämndes i uppsatsens problemformulering står det i Socialtjänstlagens 1 kapitel, 2§ att “vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas” (SFS 2001:453). Detta kan jämföras med en av grundprinciperna i barnkonventionen, där det i artikel 3 står att “vid alla åtgärder som rör barn vare sig de vidtas av det offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet” (UNICEF 2009).

Socialstyrelsen (2012) framhåller att principen om barnets bästa kan härledas ur två grundläggande tankar, att barn har fullt och lika människovärde, samt att barn behöver särskilt skydd och ska ses som sårbara personer. I riktlinjer från Socialstyrelsen samt i socialtjänstens arbete används ofta även begreppet *barnperspektiv* (Socialstyrelsen 2015b). Begreppet är tätt sammankopplat med begreppet barnets bästa och de används många gånger synonymt med varandra (Barnkommittén 1996). Utgångspunkterna i barnperspektivet är dels respekten för barns integritet och människovärde, men också barndomens egenvärde.

Barndomen ses här inte bara som en förberedelse för vuxenlivet utan också som en del av livet som har ett värde i sig (ibid.). I regeringens proposition från 1996 om ändring i Socialtjänstlagen skriver de att socialtjänstens arbete måste utgå från ett barnperspektiv, då barnet är den svagare parten och att samhället har ett ansvar för att skydda barnet och bevaka dess intressen (Prop 1996/97:124).

Barnperspektivet kan i praktiken dels handla om att se saker ur barns perspektiv, men också att den vuxna ser barnet. I sin proposition hänvisar regeringen till Socialstyrelsen som menar att socialtjänsten måste ha med båda betydelseerna av barnperspektivet i sitt arbete. Att den vuxna ser barnet, men att barnets röst också får höras. Alla beslut som rör ett barn ska grunda sig i vad som är bäst för just det

barnet. Regeringen skriver också att barnet inte kan ses isolerat från sina föräldrar och vice versa. Det är också till gagn för barnet att föräldrarna får bra stöd och hjälp från socialtjänsten (Prop 1996/97:124).

3.3 Systemteori

För att förstå de situationer där socialsekreterarna kommer i kontakt med barn som tolkar, samt hur de uppfattar den roll som det tolkande barnet får ska vi bland annat analysera detta utifrån en systemteoretisk ansats. Analysen av hur socialsekreterarna uppfattar barnets roll hjälper oss i vår förståelse av hur dessa ser på det tolkande barnets bästa.

Systemteori skulle kunna sägas vara ett samlingsbegrepp som omfattar olika teorier och används inom både fysiken och sociologin, men också inom socialt arbete. Den har byggts på och förändrats genom åren och vi kommer plocka ut delar som blir relevanta för att analysera vår empiri (Schødt & Aage Egeland 1994).

Systemteorins grundenhet är ett *system*. Ett system studeras utifrån en helhet som förstås genom hur delarna i helheten interagerar med varandra och med omgivningen. Samtidigt som systemet sätter ramar för hur komponenterna inom ett system agerar så påverkar komponenternas agerande systemet i sin helhet. Ett exempel på ett system är en familj. Inom ett system finns också olika *subsystem* som utmärker sig genom att de interagerar på andra sätt än andra subsystem. Exempel på *subsystem* inom familjen kan vara barn, föräldrar, eller makar. Samma person kan vara del i olika subsystem, men förväntningarna på hur personerna agerar inom de olika subsystemen skiljer sig åt (Schjødt & Aage Egeland 1994).

Ett system kan vara mer eller mindre öppet. Det kan dock inte vara helt öppet eftersom systemet i så fall slutar att vara ett system. En familj som har öppna gränser tar också in mycket påverkan från omgivningen. En familj som däremot är sluten är inte fri från yttre påverkan, men har liten kontakt med omgivningen (ibid.). Ett system tar emot och ger olika typer av *feedback* till och från

omgivningen och mellan delar i systemet. När ett system gör något gentemot omgivningen sänder det ut en *output* och omgivningen svarar på detta genom feedback som kommer tillbaka till systemet som en *input*. Den feedback som systemet får påverkar hur systemet handlar i framtiden (Schjødt & Aage Egeland 1994).

Sociala system är *adaptiva*, vilket innebär att de kan anpassa sig till förändringar. Antingen kan det röra sig om förändringar inom systemet eller förändringar i omgivningen (Schjødt & Aage Egeland 1994). För att systemet ska kunna möta dessa förändringar och fortfarande behålla sig själv som system behöver systemet upprätthålla stabilitet. Samtidigt behöver systemet ha en förändringspotential. Dessa två delar går under begreppen *morfoostas* och *morfogenes*. *Morfoostas* handlar om att de förändringar som sker är så små att systemet fortfarande behåller sin ursprungliga organisering och form som system. *Morfogenes* handlar om att det sker större förändringar i systemet. Dessa sker också genom att förändringarna som systemet möter har en annan styrka än när det sker en *morfoostas*, eller att sammanhangen som de pågår i medför att effekten blir att systemet förändras eller utvecklas (ibid.).

3.4 Handlingar

För att förstå socialsekreterarnas handlingsstrategier i mötet med barnen som tolkar så ska vi analysera dem utifrån det handlingsutrymme de navigerar inom. Vi ska också analysera deras handlingsstrategier i relation till två av sociologen Max Webers handlingstyper.

Svensson, Johansson och Laanemets (2008) definierar *handlingar* som något som utförs antingen via att aktivt ingripa eller att aktivt låta bli att ingripa. Handlingar ska således förstås som aktiva på ett eller annat sätt. Den amerikanska statsvetaren Michael Lipsky myntade begreppet *street-level-bureaucrats* som till svenska ofta översätts som *gräsrotsbyråkrater*. Socialsekreterare är en yrkesgrupp som ryms inom detta begrepp (Svensson, Johansson & Laanemets 2008). I positionen som gräsrotsbyråkrat, beskriver Lipsky, enligt Svensson, Johansson och Laanemets (2008), att det ligger ett inbyggt dilemma mellan att socialsekreteraren å ena sidan

möter medborgare som människa till människa, men å andra sidan har ett begränsat utrymme att handla inom som definieras utifrån lagar, riktlinjer och ramar som organisationen satt upp för socialsekreterarens uppdrag.

3.4.1 Webers handlingstyper

En handling kan också förstås som att den alltid får konsekvenser, oavsett om dessa är avsedda eller oavsedda (Engdahl & Larsson 2011). Weber menar vidare att en handling ska förstås som ett mänskligt förhållningssätt, oavsett om den rymmer ett yttre eller ett inre beteende, en underlåtenhet, eller bygger på ett samtycke (Boglund, Eliaeson & Månson 1995).

Weber beskriver fyra olika typer av handlingar. Dessa är *målrationella*, *värderationella*, *affektiva* och *traditionella handlingar*. De två första har vi valt för att analysera vårt material. Den första handlingstypen, *målrationell* handling, innebär att det är målet som motiverar handlingen. Konsekvensen är det som styr. Det rationella består i ett övervägande av lämpliga mål samt vilka medel som är effektivast för att uppnå dessa. Den andra handlingstypen är en *värderationell* handling och definieras utifrån att handlingen i sig är målet. Det rationella syftar på att aktören reflekterar medvetet kring vilken handling som är rätt att utföra, oavsett konsekvenser. Värdet knyts exempelvis till övertygelser, plikt, heder och ideal, och handlingens syfte är att stödja dessa värden (Engdahl & Larsson 2011; Boglund, Eliaeson & Månson 1995).

Enligt Ritzer och Stepnisky (2015) så är de två handlingstyper vi valt att använda de viktigaste, eftersom Weber menade att det är dessa som går att betrakta som rationella och att handlingar som är rationella är enklare att förstå. På det sättet är de också mest användbara för att förstå socialsekreterarnas handlingsstrategier. Centralt för förståelsen av dessa handlingstyper är också att de ska betraktas som idealtyper och att enskilda handlingar oftast rymmer en kombination av alla dessa (ibid.). De ska alltså förstås som renodlingar av verkligheten och är skapade för att kunna göra en handling meningsfull för den som betraktar den (Boglund, Eliaeson, Månson 1995). Just som idealtyper ser vi dem som användbara i analysen av vår empiri.

3.5 Förståelser av barndom

Inom barndomsforskning förekommer begreppen *becoming* och *being* som centrala utgångspunkter för hur synen på barndom kan beskrivas. Mats Trondman, professor i kultursociologi vid Linnéuniversitetet, använder begreppen översatta till svenska som *barndom som tillblivelse* och *barndom som vara* (Trondman 2013, s. 8). Trondmans beskrivningar nedan bygger på en läsning av boken "Childhood and society : growing up in an age of uncertainty", skriven av Nick Lee år 2001. Trondman (2013) beskriver hur dessa begrepp ska förstås som analytiska renodlingar och som sådana ser vi dem som användbara för att analysera våra intervjuer. Vi vill använda dem för att förstå socialsekreterarnas inställning till att barn tolkar i relation till vad som är barnets bästa. Trondman (2013) hänvisar också till socialhistorikern Cunningham som beskriver barndom som "en uppsättning förändringsbara föreställningar om barn. När vi tänker på vad barn är och vad vi bör göra med barn aktiveras vi av våra föreställningar om barndom" (Trondman 2013, s. 9). Hur vi uppfattar barndom kan därmed skifta och får konsekvenser för hur vi förhåller oss till, och agerar i relation till, barn (ibid.).

3.5.1 Barndom som tillblivelse

Det här sättet att se på barndom beskrivs av Lee, enligt Trondman (2013), som det dominerande i det västerländska samhället. Fokus ligger på det ofärdiga hos barnet och att det genom utveckling ska bli allt mer vuxen. Huvudansvaret för utvecklingen ligger här hos föräldern, genom att den vuxne, till skillnad från barnet, vet vad barnet behöver (Trondman 2013). Barnet föds med en biologisk fallenhet att utvecklas som individ och kunna fungera i samhället, men att det är utvecklingen som ska leda dem dit. Denna syn på utveckling innebär att ålder blir viktigt och att den är kronologisk. Utvecklingen beskrivs vidare av Trondman som en sociokulturell tillblivelse där vägen går "från oordning, instabilitet och oklarhet till ordning, stabilitet och klarhet" (Trondman 2013, s. 11). Vägen mot att bli vuxen innebär att utveckla förnuftsmässiga förmågor, att lära sig förstå samhället och hur det fungerar samt sin plats i det. Socialisationsprocessen blir på det här sättet väldigt central inom barndom som tillblivelse. Denna process utgår också

från att ett givet samhälle rymmer föreställningar om hur en individ ska integreras i samhället och att föräldrar tar dessa föreställning för givna i relation till barnet. Barnets relation till vuxna bygger på en jämförelse och underordning där den vuxne är en slags färdig människa medan barnet är en tillblivande människa. Socialisationsprocessen bygger här därför på den vuxnes självklara auktoritet i relation till barnet (Trondman 2013).

3.5.2 *Barndom som vara*

Enligt Trondman (2013) beskriver Lee att det här sättet att se på barndom kan beskrivas som den nya barndomssociologin. Den tar spjörn mot *barndom som tillblivelse* och vill förändra hur vuxna och barn förhåller sig till varandra. Barnets egna kompetens och förmåga betonas utifrån att beskrivningen av att en tillblivelseprocess uppfattas som en underordning av barnet i relation till den vuxne. Att tala om ålder blir här inte viktig vid förståelsen av barndom då kopplingen mellan denna och barnets förmåga ses som orättfärdig. Barnets egen röst blir viktig och att se barnet som det verkligen är. Hur vi uppfattar barndom beskrivs som något som i stor uträkning är konstruerat inom en viss kontext, historisk, social, kulturell och politisk. Det här innebär att uppfattningen om den sociokulturella tillblivelsen ses som något konstruerat (ibid.). Det som konstruerats rymmer också en möjlighet att omkonstrueras mot att barn i större utsträckning bör ses utifrån vad de redan är och vad de på egen hand klarar av. Den rådande konstruktionen uppfattas som förtryckande gentemot barnet genom den särställning som vuxna får och att barns egna röster därmed i för stor utsträckning begränsas till uttryck för något bristfälligt. Till skillnad från betoningen av den vuxnes ansvar inom *barndom som tillblivelse* uppfattas här den vuxne som någon som ska underordna sig det värde som barnet har i sig själv. Detta egenvärde hos barnet betonas starkt och därmed barnets rätt att respekteras utifrån sina egna tankar och känslor. Barnet ska på det här sättet förstås oberoende av vilka intressen den vuxne har för barnet (ibid.). *Barndom som vara* lyfter också fram barn som aktiva aktörer. Trondman (2013) hänvisar till Lee och skriver att barn inte ska ses "som passiva mottagare av vuxena auktoritetens underordnande socialisation" (Trondman 2013, s. 14). Barn har rätt att aktivt vara med och forma sina liv.

4. Metod och metodologiska överväganden

Vår epistemologiska utgångspunkt är fenomenologisk. Fenomenologin grundar sig i en förståelse av att människor är aktörer som utifrån sina handlingar och erfarenheter skapar mönster i samhället och det sociala livet (David & Sutton 2016). Människors handlingar rymmer en betydelse och människans agerande utgår från den betydelse som de tillskriver sina egna och andra personers handlingar (Bryman 2002). Utifrån en fenomenologisk grund ligger intresset i att skapa en förståelse av innebörden i människors levda vardagsvärld och betydelsen av de handlingar som människor utför (Kvale & Brinkman 2014). Att vi genom vårt syfte och våra forskningsfrågor valt att rikta ljuset mot några socialsekreterares beskrivningar av sina erfarenheter och handlingar bygger på denna fenomenologiska grund. Vi uppfattar deras perspektiv och hur de beskriver sina och andra personers handlingar som relevant för hur fenomenet barn som tolkar åt sina föräldrar kan förstås. I analysen ligger tonvikten på hur socialsekreterarna beskriver sina egna och andra personers handlingar, vilket också knyter an till vår fenomenologiska utgångspunkt.

4.1 Val av metod – fördelar och begränsningar

Då vi utifrån vårt syfte och våra frågeställningar söker kunskap och förståelse om socialsekreterares perspektiv och erfarenheter valde vi att använda *kvalitativ intervju* som metod, vilket enligt Kvale och Brinkmann (2014) är en lämplig metod för att just undersöka olika aspekter av mänsklig erfarenhet. Vårt intresse har vidare, utifrån den kvalitativa ansatsen, riktats mot meningen i de ord som socialsekreterarna använt, inte i huvudsak mot hur ofta de uttryckts (Kvale & Brinkmann 2014). En fenomenologisk grund innebär också att förståelsen av människor utgår från deras tänkande och deras beteende och inte från dolda bakomliggande sanningar om detta beteende (David & Sutton 2016). Vi är utifrån detta inte intresserade av på vilket sätt socialsekreterarna beskriver sin verklighet utan vi vill istället förstå vad de säger om innehållet i den.

De kvalitativa intervjuer som vi genomförde kan benämnas som *halvstrukturerade*. En halvstrukturerad, eller semistrukturerad, intervju kännetecknas av att den har en lista över specifika teman, eller frågor som ska beröras, en så kallad intervjuguide (Bryman 2002). Frågorna behöver inte komma i den ordning som är uppgjord i intervjuguiden, utan följa intervjupersonens berättelser. Frågor utanför intervjuguiden kan också ställas om de knyter an till det intervjupersonen säger. Intervjuprocessen kännetecknas av flexibilitet och tonvikten ligger på intervjupersonens berättelse och det som den tycker är viktigt, men är ändå något mer styrande än en ostrukturerad intervju (Bryman 2002). Då vi hade ett förhållandevis tydligt fokus på vad vi ville undersöka utifrån våra forskningsfrågor och samtidigt ville skapa oss en bild av hur flera socialsekreterare ser på dessa frågor så lämpade sig en halvstrukturerad intervju bättre än en ostrukturerad. En ostrukturerad intervju hade gjort det svårare att hålla fokus på det som vi vill undersöka samt kunde ha gjort det svårare att se jämförbara mönster i socialsekreterarnas berättelser (ibid.).

Vidare kan den kunskap som produceras i en intervju beskrivas som kontextuell. Det innebär att produktionen i vårt fall har skett i relation mellan oss som intervjuat och de socialsekreterare som vi intervjuat (Kvale & Brinkmann 2014). Eftersom det är socialsekreterare vi har intervjuat, så är det deras perspektiv och deras beskrivna livsvärldar, vi kan säga något om. De tolkande barnens, eller föräldrarnas, perspektiv kan vi på det här sättet inte säga något om, annat än genom hur det uppfattas av socialsekreterarna.

4.2 Förförståelse

Ansatsen i vår uppsats är i huvudsak *induktiv*. Det innebär att den kan beskrivas som öppen i relation till de svar som intervjupersonerna ger. Det främsta syftet har inte varit att pröva en hypotes. David & Sutton (2016) skriver dock att all forskning rör sig inom ett spektrum mellan att ha en öppen och en sluten utgångspunkt och att forskning i det avseendet aldrig kan vara helt induktiv. Utifrån våra erfarenheter från vår praktikplats där vi mötte barn som tolkade åt sina föräldrar och efter inläsning av material som redogörs för i vår bakgrund gick

vi in i intervjuerna med utgångspunkten att socialsekreterarna inte skulle tycka att det vore önskvärt att barn tolkar i kontakt med socialtjänsten. I vår förförståelse låg också att vi hade en uppfattning om att det i grunden inte är positivt för barn att tolka i kontakt med socialtjänsten. Samtidigt hade vi erfårit under vår praktik att situationerna inte alltid var enkla att hantera och att bedömningarna i enskilda fall var svåra att göra.

Thurén (2007) skriver att vårt sätt att uppfatta verkligheten präglas av vad vi har för förförståelse om den. Därför blir det också viktigt att fundera på hur vår förförståelse kan ha påverkat vår studie. Utgångspunkten i vår förförståelse styrde vårt val att lägga ett fokus på barnets bästa, vilket också får konsekvenser för de svar vi får i intervjuerna samt i vad vi tittat på under vår bearbetning av empirin. Hade vi haft en annan förförståelse hade kanske fokus för studien varit en annan och intervjufrågorna hade skiljt sig från våra, vilket också kunnat ge andra svar. Resultatet som presenteras i vår studie stämmer i stora drag ganska bra med vår förförståelse. Då vi ändå har återvänt till empirin flera gånger under vår analysprocess samt att delar av det som presenteras låg utanför vår förförståelse så upplever vi att vi har gjort vårt bästa för att framställa resultatet så troget intervjupersonernas beskrivningar som möjligt.

4.3 Urvalsprocess

Med utgångspunkt i vårt syfte och för att kunna svara på våra forskningsfrågor så ville vi hitta socialsekreterare som arbetar inom ekonomiskt bistånd och som i sitt arbete har kommit i kontakt med barn som tolkar åt sina föräldrar. Detta är den populationen ur vilken vi gjorde vårt urval (David & Sutton 2016).

Vi har använt oss av det som kallas *icke-sannolikhetsurval* (David & Sutton 2016). Då det var svårt att identifiera alla socialsekreterare som passar in på de kriterier vi beskrivit ovan och att tiden för genomförandet av den här uppsatsen var begränsad såg vi detta som en möjlig väg. Eftersom vårt ämne rör praktiker som Socialstyrelsen avråder från att man använder så antog vi på förhand att det kunde vara svårt att hitta respondenter som ville tala om detta. Därför använde vi

några olika metoder för urval parallellt. Vi tog inte kontakt med någon socialsekreterare direkt, utan skickade ut vårt informationsbrev till 15 olika enhetschefer inom ekonomiskt bistånd i Västsverige och bad dem distribuera detta till socialsekreterarna på sina enheter. Att vi tog kontakt med just enhetschefer berodde på att dessa var enklast att få fram kontaktuppgifter till samt att vi antog att de kunde fungera som några slags grindvakter i relation till om det fanns socialsekreterare på deras enhet som hade tid och erfarenhet av det ämne som vi ville ställa frågor om. Tre av fem intervjuer kunde genomföras genom dessa kontakter. Denna urvalsmetod kan beskrivas som ett *möjlighetsurval* och kan användas exempelvis när en ny forskningsmiljö ska undersökas (David & Sutton 2016). Genom att parallellt tillfråga människor i vår närhet som i sin tur känner socialsekreterare som arbetar inom ekonomiskt bistånd kunde vi genomföra de två återstående intervjuerna. Metoden vi använder här kan beskrivas som ett *snöbollsurval* och innebär att forskaren tar kontakt med en lämplig person som i sin tur kan erbjuda kontakt med andra. Den kan med fördel användas när en population är svår att identifiera (David & Sutton 2016), så som den är för oss. En begränsning i båda våra val av urvalsmetod består i att det är svårt att säga något om hur representativt urvalet är i relation till populationen (ibid.). Men då det saknas svensk forskning inom ämnet och vår population är svår att identifiera inom ramen för denna uppsats så är heller inte syftet med studien att uppnå en representativitet utan istället fördjupa vår förståelse kring ämnet. Samtliga som vi har intervjuat arbetar inom ekonomiskt bistånd, har kommit i kontakt med barn som tolkar samt arbetar på fem olika enheter i Västsverige. Vi reflekterade kring det faktum att några av respondenterna själva hade erfarenhet av att tolka åt sina föräldrar och att detta kan ha påverkat deras intresse av att ställa upp i intervjun.

4.4 Genomförande av intervjustudien

En intervju kan beskrivas som ett samtal med ett syfte (David & Sutton 2016). Det syfte som har styr de fem intervjuer som ligger till grund för denna uppsats har utgått från våra forskningsfrågor. Utifrån vårt syfte och forskningsfrågor framträdde tre tydliga teman av frågor (se bilaga intervjuguide). För att kunna

säga något om våra intervjupersoner och för att få våra intervjupersoner att känna sig bekväma i situationen inledde vi med att ställa några få *bakgrundsfrågor*. Vi frågade om hur länge de arbetat inom ekonomiskt bistånd och vilken utbildning de har för att kunna säga något om dem, men för att ändå inte avslöja detaljer som skulle kunna äventyra deras *anonymitet*. Efter det ställdes frågor som kan beskrivas som *kärnfrågor* och som vi formulerat utifrån de teman som våra forskningsfrågor rymmer. Som en del av hur en semistrukturerad intervju utformas ställde vi även *följdfrågor* för att skapa en djupare förståelse för de svar som getts. Slutligen ställdes även *klargörande frågor* för att på ett bättre sätt få fram detaljer av det som framkom och för att kontrollera att vi har förstått det intervjupersonerna sagt. De frågetyper vi använde oss av hittade vi stöd för hos David och Sutton (2016). Bryman (2002) skriver att intervjuerna med fördel kan spelas in för att forskaren bättre ska kunna koncentrera sig på samtalet och ställa relevanta följdfrågor, vilket vi gjorde efter att ha fått samtycke från respondenterna.

När vi kom till en av våra fem intervjuer fick vi frågan av den vi skulle intervjua om det var okej att två ytterligare socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd på samma enhet fick vara med. Då det enligt David & Sutton (2016) är viktigt att den som blir intervjuad känner sig bekväm i situationen och deltagandet är helt frivilligt valde vi i den stunden att säga ja till det. Denna intervjusituation blev då mer lik en *fokusgrupp-intervju*. Enligt David och Sutton (2016) är syftet med en fokusgrupp att använda sig av interaktionen mellan deltagarna i gruppen för att skapa en diskussion och på så sätt öka förståelsen av ett ämne. Då detta var en situation som uppkom där och då var vi inte förberedda på en sådan typ av intervjusituation och vi hade inte utformat frågorna så att de på bästa sätt möjliggjorde en sådan diskussion. Fördelen det medförde var att vi fick två respondenter till, vilket berikade uppsatsen med ytterligare perspektiv. Nackdelen var att vi var dåligt förberedda inför en sådan intervju och inte riktigt kunde dra nytta av de fördelar som en fokusgrupp kunde ge. Det är svårt att säga vilken betydelse det hade för *validiteten* att vi inte var förberedda för situationen och att personerna i gruppen hade väldigt olika lång erfarenhet av arbetet inom

ekonomiskt bistånd, men det var något vi reflekterade kring efteråt. (Se kapitel 4.6 för ytterligare diskussion om validitet).

4.5 Bearbetning av empirin och analys

Den analysprocess som Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014) beskriver handlar om att forskaren under analysprocessen ständigt jämför de mönster hen hittar med redan bearbetad data och tidigare forskning. Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014) beskriver en analysprocess i tre nivåer. Den första nivån är reduktion av data, där det sker ett kodningsarbete. Nästa nivå är en presentation av den data som insamlats och som sker genom en tematisering. Tredje nivån handlar om en summering av data där man drar slutsatser och verifierar. Dessa tre nivåer har vi använt oss av när vi har bearbetat och analyserat vår empiri.

Intervjuerna spelades in och transkriberades i princip ordagrant. Efter det skrev vi ut all text för att enklare kunna få en översikt över materialet. Att sen skapa en struktur av detta material kan beskrivas som det första steget av analysen (Hjerm, Lindgren & Nilsson 2014). Vi har bearbetat materialet i de tre nivåer som översiktligt presenterades ovan. För att reducera mängden material att analysera inledde vi med en *breddkodning* av innehållet i texterna utifrån det vi fann intressant i relation till våra forskningsfrågor. Vår kodning har varit mer begreppsstyrd än datadriven (ibid.). De flesta koderna bestämdes innan vi startade kodningen i ett så kallat kodningsschema. Några koder har dock framkommit genom närläsningen av materialet. Datadriven kodning är enligt Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014) egentligen en fördel inom kvalitativ analys då en begreppsstyrd kodning kan göra att detaljer i materialet missas. Då vi båda två varit med under alla intervjuer och läst igenom transkriberingarna innan kodningen startade kände vi oss dock ganska bekanta med materialet. Utifrån den litteratur och tidigare forskning vi hade tagit del av kunde vi redan se ett antal koder som framträdde i materialet och som var relevanta för att besvara våra forskningsfrågor. För att inte missa viktiga detaljer i materialet höll vi även öppet för att identifiera nya koder under bearbetningen av datan. Utifrån vårt gemensamma kodningsschema gjorde vi sedan den inledande breddkodningen var för sig för att båda skulle få en djupare inblick i materialet. När vi sedan

diskuterade och jämförde våra kodningar hittade vi beskrivningar i materialet som gjorde att vi korrigerade våra forskningsfrågor.

Vi har i vår analys gjort en så kallad tematisk analys. Här har vårt huvudfokus legat på att, utifrån de tolv koder vi funnit i vår empiri gemensamt vaska fram nyckelgrupper av centrala teman för att få en mer tematisk struktur över vårt material. Enligt Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014) lämpar sig denna typ av bearbetning av materialet väl när man gör en mindre studie. Eftersom syftet med vår studie är att utifrån den intervjuades egna perspektiv och levda vardagsvärld bilda oss en djupare förståelse kring ämnet barn som tolkar har vårt fokus legat på meningen i det de säger och inte hur de säger det. Materialet har lästs flera gånger och vi har under processens gång jämfört det med tidigare forskning och kopplat det till våra teorier vilket innebär att denna del av analysen kan beskrivas som *iterativ* och processen i bearbetningen av materialet blir som en spiral (Hjerm, Lindgren & Nilsson 2014).

Genom att namnge olika avsnitt i texten utifrån våra tolv koder så fick vi, som nivå två i analysprocessen, fram tolv stycken olika kategorier av innehåll som skrevs ner i ett separat dokument. Dessa kategorier ordnade vi därefter i tre centrala teman (*situationer, strategier och barnets bästa*) som kunde kopplas till våra fyra forskningsfrågor. Den tredje nivån innebar sedan att respondenternas svar summerades utifrån dessa teman. Under den processen kunde vi utläsa underteman till de tre centrala teman som vi tidigare fått fram. Från temat *situationer* fick vi fram underteman: *uppkomst* och *förekomst*. Från temat *strategier* fick vi fram *information* och *ålder* och utifrån *barnets bästa* framträdde underteman: *delaktighet, skydd* och *positiva aspekter*. I arbetet med alla dessa nivåer har vi återkommit till det ursprungliga datamaterialet.

4.6 Studiens tillförlitlighet

Då vi har gjort semistrukturerade intervjuer där vi har utgått från en intervjuguide, men också ställt följdfrågor som ligger utanför intervjuguiden har våra intervjuer skilt sig åt. Det är svårt för en annan person att upprepa studien och få samma

svar, vilket gör att vår studie också har en låg grad av *reliabilitet*. Enligt David & Sutton (2016) är det svårt att uppnå reliabilitet i kvalitativa intervjuer eftersom de just går mot det ostrukturerade hållet.

Validitet handlar om hur den data som framkommer matchar verkligheten.

Validitet delas in i två delar, *intern* och *extern*. *Extern validitet* syftar på studiens generaliserbarhet. Kan det som framkommer av vår studie generaliseras till den population från vilken vi gjort vårt urval? (David & Sutton 2016). Även om det i vår empiri framkommer mönster som går igen i alla socialsekreterares berättelser har vi endast gjort fem stycken intervjuer med sammanlagt sju respondenter, vilket är för få för att kunna säga något om det är generaliserbart för hela gruppen socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd som mött barn som tolkar åt sina föräldrar. Vårt intresse har dock snarare legat i att utforska ett område än kunna generalisera resultatet.

Intern validitet syftar till om den data som vi har faktiskt speglar det som socialsekreterarnas säger, tycker och upplever (David & Sutton 2016). Under arbetets gång har vi aktivt försökt ta hänsyn till det som kallas intervjubias, vilket innebär att ett antal faktorer kan påverka den data som intervjun ger. I grunden utgår detta från intervjun som en social interaktion där inte bara hur frågor ställs, utan också allt annat som kan kopplas till intervjuarens karaktär och hur det kan påverka denna sociala interaktion. Exempel på detta kan vara kön, utseende, hur intervjuaren betar sig eller var intervjun äger rum (David & Sutton 2016). Vi har inte uppfattat att något av det här har haft avgörande betydelse för de svar som socialsekreterarna har gett. Vi som har intervjuat har varit en kvinna och en man, vilket kan ses som en fördel i relation till att de intervjuade har varit både kvinnor och män. Vi har också försökt delge så lite som möjligt om våra egna uppfattningar kring de ämnen vi avhandlat. I fyra av fem intervjuer var vi två intervjuare som intervjuade en socialsekreterare. Inför intervjuerna reflekterade vi kring att detta kunde medföra en känsla av utsatthet hos den vi skulle intervju, vilket kan påverka validiteten i det som sägs. För att minska en eventuell känsla av utsatthet försökte vi få intervjupersonen att känna sig bekväm genom att starta upp med lite bakgrundsfrågor. Vi bestämde också att vi båda skulle vara aktiva i

att ställa frågor för att få ett större flyt i samtalet och på så sätt minska känslan av utsatthet. Alla intervjuer ägde rum på intervjupersonernas arbetsplatser. Vi intervjuade dem utifrån deras profession och det vi var intresserade av var deras tankar och upplevelser i rollen som professionella. Dessa två faktorer kan ha gjort att de känt sig mer bekväma i situationen, vilket också kan ha en positiv effekt på den interna validiteten (ibid.).

Något som vi reflekterat kring genom hela arbetet med uppsatsen är det faktum att det ämne som denna uppsats avhandlar utgår från en praktik som socialstyrelsen avråder från. Att intervju socialsekreterare som arbetar på en myndighet om att använda barn som tolkar, något de enligt Socialstyrelsen (2015a) inte borde ägna sig åt, skulle kunna påverka hur fria de känner sig att svara ärligt på våra frågor. När vi presenterade uppsatsens ämne för respondenterna, både i informationsbrevet och i inledningen av intervjun, försökte vi så långt som möjligt att tona ner avrådan från Socialstyrelsen (2015a). I inledningen av en intervju nämnde vi denna avrådan och svaren i denna intervju innehöll sedan fler påpekanden om att denna praktik är olämplig än vad de andra intervjuerna gjorde. Det är svårt att säga om detta påverkade intervjupersonerna i någon särskild riktning, men då vi efter intervjun gjorde en utvärdering så kom vi fram till att vi inte skulle nämna denna avrådan i inledningen av de resterande intervjuerna.

4.7 Forskningsetiska överväganden

Samhällsvetenskaplig forskning bör tjäna både vetenskapen och mänskliga intressen. Intervjuarens grundläggande etiska dilemma: så djup och inträngande intervju som möjligt med risk för att intervjupersonen kränks och å andra att den ska vara så respektfull mot intervjupersonen som möjligt med risk för att få ett empiriskt material som bara skrapar på ytan (Kvale & Brinkman 2014).

För att i största möjliga utsträckning leva upp till Vetenskapsrådets *fyra forskningsetiska principer: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet 2002), gjorde vi följande:

När vi gjorde vårt urval skickade vi ut ett informationsbrev som blivit godkänt av vår handledare tillsammans med vår förfrågan till enhetscheferna om att distribuera vidare till socialsekreterare. I informationsbrevet informerade vi om uppsatsens syfte, vilka frågor vi var intresserade av att undersöka och en kort bakgrund till varför vi valt vårt ämne. Vi informerade också om att deltagandet var frivilligt samt att den som samtycker till att delta när som helst har möjlighet att avbryta sin medverkan. I brevet framgick även att vi skulle referera till dem som "socialsekreterare i Västsverige" för att i största möjliga mån säkra deras *anonymitet*. Vi upplyste även om att materialet från intervjuerna kommer förstöras när uppsatsen är godkänd av examinatoren.

När vi fick kontakt med respondenterna och skulle boka in tider för intervju försäkrade vi oss om att de hade tagit del av informationsbrevet. När vi upplevde det lite oklart bifogade vi det till dem i ett mejl. Vid själva intervjutillfället inledde vi med att igen informera om det som stod i informationsbrevet. Då vi intervjuade våra respondenter utifrån deras profession nöjde vi oss med ett muntligt samtycke vilket vi erhöll i samband med intervjun (Vetenskapsrådet 2002).

För att leva upp till kravet på *konfidentialitet* (Vetenskapsrådet 2002) har vi under transkriberingen av intervjun ersatt respondenternas namn med siffror. Vi tog också bort namn på andra personer som nämndes och saker som kunde knyta dem till en viss plats.

Enligt Kvale och Brinkman (2014) ska man i början av sin forskningsprocess fundera kring vilka konsekvenser som forskningen får för de som deltar i den och väga eventuell skada för intervjupersonerna mot eventuella fördelar med undersökningen. Då vi intervjuar socialsekreterarna utifrån deras profession och hur de utifrån sin yrkesroll ser på barn som tolkar upplevde vi att ämnet inte var av en sådan känslig personlig karaktär (Kvale & Brinkman 2014). Trots att Socialstyrelsen avråder från att använda barn som tolkar är det inte olagligt. I de flesta fall har vi gått genom enhetschefer för att få kontakt med respondenter, vilket skulle kunna gjort att respondenterna upplevt en press på sig från sin chef att delta. Genom att enhetscheferna inte tilldelade oss namn på socialsekreterare,

utan att det var respondenterna själva som kontaktade oss, så ser vi det snarare som en ytterligare förstärkning av samtycket.

5. Resultat och analys

Sammanlagt intervjuade vi sju socialsekreterare. Fem av de som vi intervjuat är utbildade socionomer, en är sociolog och en är beteendevetare. De flesta har arbetat inom socialtjänsten med ekonomiskt bistånd mellan 1 - 4 år. En av respondenterna har arbetat med ekonomiskt bistånd runt 20 år. Då vi inte uppfattar deras könstillhörighet som relevant för resultatet, så har vi valt att referera till dem som *hen*. När vi återger citat från socialsekreterarna så refereras dessa till de nummer som vi gav respondenterna i samband med transkriberingen.

5.1 Socialsekreterarnas möten med barn som tolkar

För att ringa in de situationer där socialsekreterarna möter barn som tolkar frågade vi dem om hur vanligt detta är i deras arbete. På en direkt fråga beskriver alla att det inte är så vanligt att dessa situationer uppstår, inte så vanligt att det har lyfts som ett problem i behov av åtgärder på någon av de enheter där socialsekreterarna arbetar. En av dem beskriver dock att barn ofta hör av sig under den period av månaden när beslutsmeddelanden skickats ut och ställer frågor som deras föräldrar har. Trots att det dominerande svaret är att de vi intervjuat ganska sällan möter barn som tolkar, så har samtliga erfarenhet av att möta dessa barn, antingen i kontakten med egna klienter eller med kollegors klienter. Flera har först svårt att lyfta enskilda exempel att utgå från i intervjun, men kommer efter hand in på en rad olika situationer som ryms inom den definition av tolkning som vi tidigare beskrivit.

Vid inbokade besök bokar alla rutinmässigt in auktoriserade tolkar och de situationer som beskrivs faller oftast utanför denna ram. Alla socialsekreterare talar om telefonkontakter som den vanligaste situationen där de möter barn som tolkar. En av dem beskriver hur föräldrar till att börja med försöker kommunicera direkt med socialsekreteraren, men efter ett tag ger upp och lämnar över telefonen till sitt barn.

...antingen är det via telefon, att mamman eller pappan, eller vårdnadshavaren, inte kan svenska, och då lämnade de över telefonen till barnet och då har inte jag, jag kan ju inte säga så mycket mer även fast jag tycker det är jätteobehagligt så står jag där och måste ändå svara. Eller så får barnen uppgiften att ringa mig på rasterna i skolan. - Socialsekreterare 6

Förutom att socialsekreterarna möter barn som tolkar genom telefonkontakt så nämns i flera intervjuer situationer där klienter kommer akut till socialkontoret och tas emot av den socialsekreterare som har jour. Både situationerna när klienterna hör av sig genom telefonkontakt eller kommer akut till socialtjänsten beskrivs av flera socialsekreterare som situationer där det oftast är enklare att låta barnen tolka än att invänta en auktoriserad tolk. Återkommande under intervjuerna är också att det är väntetid både på att boka auktoriserad tolk över telefon och på plats. En socialsekreterare ger uttryck för att när det är begränsat med tid och klienten inte kan svenska, så måste ändå informationen förmedlas på något sätt. Detta sätt kan innebära att låta barnet vara den som förmedlar informationen.

Ja, ibland för att det blir smidigare, för att boka en tolk (auktoriserad) så krävs det ofta mycket mer framförhållning [...] då sker det väl på föräldrarnas, och min önskan och mitt godkännande. Men, det är ju inte någon förälder som aktivt har sagt "jag vill ha med mitt barn som tolk istället för en riktig tolk"

- Socialsekreterare 1

När kommunikationen upplevs smidigare genom att barnet tolkar så uppstår situationerna genom att föräldrarna vänder sig till barnet och genom att låta det hända så godkänner socialsekreterarna barnets roll. Att det är föräldrarna som är de som initierar barnets roll som tolk återkommer i alla intervjuer som den huvudsakliga anledningen till att situationerna uppstår. När föräldrarnas språkliga nivå inte räcker till i kontakten med socialtjänsten så vänder de sig till sitt barn för att få hjälp. Genomgående under intervjuerna beskrivs situationer där respondenterna framför allt träffat barn som är mellan 15 och 18 år, men flera nämner att de undantagsvis också träffat barn runt 10-års åldern, eller som går på lågstadiet. Framför allt beskrivs just språkhinder hos föräldern som orsaken till att de uppstår. Föräldern uppfattas tycka det är pinsamt att prata svenska, samt att den

vill undvika missuppfattningar som kan uppstå. Att vara utlandsfödd och inte tala svenska beskrivs av en annan respondent som en utsatthet. Mot den bakgrunden blir det en enklare väg att be sitt barn om hjälp när föräldern vet att barnet talar bättre svenska än den själv gör. Socialsekreterarnas bild kan kopplas till Guiton, Dunne och Finlays (2017) forskningsöversikt, där det framgår att barn oftast lär sig språket snabbare än vuxna när en familj flyttar till ett nytt land. En anledning kan vara att barn är i en process i livet där de provar sig fram, medan det som vuxen kan kännas mer förnedrande att pröva sig fram med ett nytt språk och att uttrycka sig klumpigt, vilket kan förklara att socialsekreterarna som vi intervjuat uppfattar att föräldrarna tycker det är pinsamt att prata svenska och är rädda för missförstånd (Ladberg & Härdin 1999).

Flera av socialsekreterarna återkommer till situationer som går att knyta till de ensamkommande barn som kommit till Sverige. Om deras föräldrar efter en tid också kommer till Sverige så har barnen ett stort kunskapsförsprång när det gäller både att kunna kommunicera på svenska och när det gäller allmän kunskap om hur det svenska systemet fungerar.

Ja, alltså sist jag hade ett besök med en anknytningsfamilj, då ville den här sonen vara med på besöket, för att han ville också få information om vad som kommer hända med familjen, för mamma förstår inte lika bra. Även om man ger information så att också förstå vad den här informationen innebär.

- Socialsekreterare 5

Sonen till den här mamman fick i det här sammanhanget fungera som en kompletterande tolk till den auktoriserade tolk som var inbokad. Den här socialsekreteraren beskriver vidare att hen uppfattar att dessa föräldrar fäster en stor tillit till barnen, som i dessa fall uppges vara 15 år och uppåt. Hen uppfattar också en vilja hos barnen att vara med i kontakten med myndigheter för att hjälpa till att förstå den information som ges. Utifrån detta beskriver socialsekreteraren att socialtjänsten använder sig av barnet och låter barnet få en roll som innebär att vara den som hjälper till att ta hand om familjen. Flera respondenter beskriver hur dessa barn är med, och vill vara med, även då det finns en auktoriserad tolk närvarande. Dessa situationer pekar på ett behov hos föräldern som går bortom det

rent språkliga behovet att få information översatt, att också få innebörden i informationen förklarad. Situationerna när barnen får en roll som sträcker sig bortom den rent språkliga tolkrollen kan knytas till Valenzuelas (1999) studie, där hon pekar på att barnet blir *handledare* åt sina föräldrar, där det handlar om att också gå in och förklara saker för sina föräldrar. Detta kan förstås genom att barn oftast lär sig ett språk snabbare än vuxna och att de då får fungera som en bro mellan föräldrarna och samhället (Guiton, Dunne & Finlay 2017). I de fall där familjen kommer till landet en tid efter det ensamkommande barnet, blir det språkliga försprånget för barnet ännu större, jämfört med de fall där familjen kommer gemensamt.

Utifrån en förståelse av begreppet tolkning som något som innefattar mer än det rent språkliga, kan också nämnas att en respondent beskriver att barn har ringt till hen och berättat att det är barnet som i praktiken sköter föräldrarnas ekonomi, att det är de som håller kontakt med olika myndigheter och författar överklagan när föräldern har fått avslag på ett beslut. Detta är inget som nämns i de andra intervjuerna, förutom att flera respondenter nämner att de uppfattat att det ibland är barnen som fyller i ansökan om försörjningsstöd. Tolkningen beskrivs på det här sättet innefatta även rent handgripliga insatser, förutom förmedling av information mellan föräldern och socialsekreteraren. Detta kan knytas till Valenzuelas (1999) begrepp *advokat*, där barnet driver sina föräldrars talan på ett sätt som sträcker sig bortom rollen som handledare.

Den bild socialsekreterarna förmedlar är alltså att det oftast är föräldrarna som tar initiativ till att barnen tolkar och att de vanligaste situationerna är de som sker vid telefonkontakt med klienten eller i akuta situationer. Om man tittar på familjen utifrån en systemteoretisk ansats (Schjødt & Aage Egeland 1994), blir språket en av de förändringar som familjen behöver anpassa sig till när de flyttar till ett nytt land. För att stabilisera systemet och anpassa det till dessa nya förhållanden kan det krävas att organiseringen och rollerna inom systemet behöver omförhandlas för att möta dessa förändringar, till exempel genom att barnen tar en roll som tolk åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten. Förändringen som det innebär att flytta till ett nytt land väljer vi att klassa som en förändring av en starkare

karaktär, man skulle då kunna prata om att det behöver ske en *morfogenes* i systemet för att möta dessa förändringar. I de fall socialsekreteraren tar upp som rör de ensamkommande barnen, har familjen flyttat i olika omgångar vilket kan ha inneburit att gränserna mellan familjen och omgivningen är väldigt öppna, då systemet inte har befunnit sig på samma plats under en tid. Det kan göra att den omförhandling av roller som måste ske inom familjen för att uppnå en stabilitet kan vara ännu starkare än i fall där familjen flyttat samtidigt, vilket kan förklara att dessa barns tolkroll ofta sträcker sig bortanför det rent språkliga. När föräldrarna initierar barnets roll som tolk gentemot socialsekreteraren sänder också föräldrarna ut en *output* där de påvisar en önskan till socialsekreteraren att barnet ska få tolka. Genom att socialsekreteraren godkänner att barnet tolkar, utmanar inte socialsekreteraren genom sin *input* den förändring som skett i systemet. Genom att socialsekreteraren låter barnet tolka kan de omförhandlingar som kan ha skett i familjen när barnet får en roll som tolk fortgå.

Situationerna som har redogjorts för kan också knytas till Burtons (2007) studie, som pekar på att barn i ekonomiskt utsatta familjer tar ett stort ansvar i familjen och att ansvaret som barnen tar utgår från de faktiska behov som finns i familjen. I de situationer som socialsekreterarna redogör för finns det ett behov av att någon går in och tolkar och där tar då barnen ett ansvar att tolka åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten.

5.2 Socialsekreterarna och det tolkande barnets bästa

Samtliga socialsekreterare som vi intervjuat inom ramen för denna uppsats uttrycker att de inte vill använda barn som tolkar åt sina föräldrar och de uttrycker också att det inte är bra att göra det. De beskriver att det i grunden finns en självklarhet i att barn inte ska tolka, att det självklart är något dåligt för barnet.

Alltså jag tycker att det är ganska olämpligt att använda barnen som tolk. Jag tycker inte om att göra det. För att barnet får bära ett alldeles för stort ansvar i informationen. Alltså om de skulle översätta felaktig information eller nånting...det kan ju påverka hela familjens ekonomi eller leda till avslag. - Socialsekreterare 1

Citatet ovan kan knytas till Guiton, Dunne, & Finlays (2017) forskningsöversikt där det framkommer att när barn tolkar åt sina föräldrar så kan barnen känna en oro över att det blir fel i översättningen, vilket kan få konsekvenser för föräldrarna. Den här socialsekreteraren fortsätter sitt resonemang kring att hen inte tycker att barnen ska skolas in i hur socialtjänsten fungerar när det inte är de som är huvudpersonerna i ärendet och inte har det ekonomiska ansvaret i familjen. En annan socialsekreterare tar upp att det kan komma upp känsliga ämnen i ett samtal som hen inte tycker att barnen ska översätta.

Ett annat argument som förs fram till varför inte barn ska tolka är den stress som kan skapas hos barnet om det får insyn i familjens ekonomi.

Sen tänker jag att om ett barn tolkar och är så involverad i föräldrarnas ekonomiska situation som ofta är väldigt ansträngd, det kan ju skapa en oro hos barnet kring ekonomin. Kommer vi ha pengar nästa månad, har mamma gjort det hon ska etc. och det ska ju inte ett barn behöva känna. - Socialsekreterare 4

Socialsekreterarens uttalande kan jämföras med Näsman, Ponton von Gerber och Fernqvists (2012) studie där det framgår att barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer också känner en oro för familjens ekonomi och påverkas negativt av familjens ekonomiska situation. Båda uttalandena här ovan förmedlar också en bild som alla våra respondenter ger uttryck för, att när barn tolkar i kontakt med enheter som handlägger ekonomiskt bistånd så kommer de in på en arena som de inte ska vara på. Även detta kan kopplas till Näsman, Ponton von Gerber och Fernqvists studie (2012), där det framkommer att de socialsekreterare som intervjuats ger uttryck för att ekonomi ses som en fråga som tillhör vuxenvärlden. Att barnen kommer in på denna arena som de inte ska vara på knyter också an till det mest centrala som framträder i intervjuerna kring hur socialsekreterarna ser på att barn tolkar, att barn inte ska tolka i kontakt med socialtjänsten för att de är barn och att de får ett ansvar som de inte ska ha för att de är just barn.

Man slutar ju någonstans att vara barn vid det tillfället. Man får ta ett vuxet ansvar liksom. Nej det är inte schysst. [...] de ska ju gå i skolan och vara barn.
- Socialsekreterare 2

Att det uttrycks som något självklart negativt för barnet att tolka åt sina föräldrar stämmer också väl överens med Socialstyrelsens skrivning om att det ligger i sakens natur att barn inte ska tolka (Socialstyrelsen 2015a). I socialsekreterarnas syn på barnets bästa ligger att barnen inte ska vara med och agera tolk, vilket kan knytas till den ena av de grundläggande tankar som begreppet barnets bästa vilar på, att barnet är en sårbar person som har behov av skydd (Socialstyrelsen 2012). Detta ligger också i linje med synen på barn inom begreppet *barndom som tillblivelse* (Trondman 2013). Barnet är inte en vuxen, det görs en tydlig distinktion mellan att vara barn och att vara vuxen. Barnet ses som en tillblivande människa som inte ska in på den arena som rör föräldrarnas ekonomi.

Barnen tar alltså ett ansvar som bör ligga på en vuxen. Återkommande i våra intervjuer är dock inte att barnet bara tar ett ansvar som borde ligga på en auktoriserad tolk, utan snarare ett ansvar som socialsekreterarna menar egentligen borde ligga på föräldrarna. När barnen får rollen som tolk åt sina föräldrar så får också barnen ett ansvar för familjens ekonomi, ett ansvar som borde ligga på föräldrarna. En av socialsekreterarna resonerar så här kring det:

Jag tänker att det blir liksom i den situationen att de vuxna (föräldrarna) lämnar över, det är dom som har ansvaret för familjen, men att det på något sätt lämnas över till barnet när den måste ta ansvar över kontakten och se till att förstå vad vi pratar om och kunna förmedla den informationen [...] - Socialsekreterare 2

Utifrån en systemteoretisk ansats (Schjødt & Aage Egeland 1994), är barnet, till skillnad från en utomstående tolk, en komponent i familjesystemet. När barnet tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten sker också en förändring av rollerna inom systemet. Gränserna mellan *subsystemet* barn och *subsystemet* föräldrarna förändras. Det kommer inte in någon ytterligare person utanför systemet utan systemet måste fixa det inom sig självt och för att då uppnå en stabilitet omförhandlas rollerna inom systemet. Om det däremot är en auktoriserad tolk som tolkar i kontakt med socialtjänsten kan det också få påverkan på familjesystemet, men den påverkan kan liknas vid *morfostas*, alltså vara av mindre slag och behöver inte förändra de ursprungliga rollerna inom familjen för att systemet ska behålla sin stabilitet.

Det faktum att barn tolkar åt sina föräldrar påverkar maktbalansen och rollerna i systemet är något som också Socialstyrelsen för fram som ett argument mot att använda barn som tolkar (Socialstyrelsen 2015a). Detta lyfts även fram som problematiskt i Guiton, Dunne och Finlays (2017) forskningsöversikt samt i Cohen, Moran-Ellis och Smajes (1999) studie där de intervjuar allmänläkare. Enligt författarna till forskningsöversikten skulle den förändrade maktbalansen kunna påverka relationerna mellan barn och föräldrar starkt negativt (Guiton, Dunne & Finlay 2017).

Några av socialsekreterarna berättar att de någon gång har märkt av att barn som de pratat med i telefon, eller som har varit med och tolkat åt sina föräldrar, är lite stressade. En av respondenterna berättar att hen har varit med om ett barn som ringt upp och sagt att barnet inte ville tolka mer. Samtidigt är den dominerande bilden som ges i intervjuerna att de flesta av barnen verkar vara ganska bekväma i sin roll som tolkar, vana vid situationen och att de sällan uttrycker att det är ett problem. En av socialsekreterarna berättar om en 17-åring som hen haft kontakt med och som hade ett stort ansvar för familjens kontakter med myndigheter. Vi frågade om hen kunde säga någonting om huruvida 17-åringen verkade bekväm eller inte i att ha det ansvaret:

Han var nog ganska bekväm, utifrån att han hade varit den som hade skött allt från början. Lite för bekväm i att liksom, ja men, vara den som ringde från sin egen mobil till mig för att fråga "kan vi ses så att du kan hjälpa mig att fylla i mammas ansökan", att det liksom var väldigt självklart.

- Socialsekreterare 1

Samtidigt som de vi intervjuade uttryckte att de generellt uppfattade barnen som bekväma i rollen som tolk, så förstår vi socialsekreterarnas grundhållning som att det ligger i barnets bästa att barnen inte ska agera tolk. Trots detta så var det bara en av respondenterna som berättade att hen faktiskt frågat barnen hur de själva ställer sig till att tolka. Det påminner om det som framkommer i Russell, Morales och Raverts (2015) studie, där det framgår att de sjukvårdsanställda i USA som intervjuats uppfattade att barnen var bekväma i sin tolkroll, utifrån att de var vana

vid att tolka, men att det inte var någon som hade frågat barnen direkt hur de upplevde situationen.

Även om bara en respondent faktiskt frågat barnen om hur de ställer sig till att tolka så framkommer det ändå under några av intervjuerna att socialsekreterarna uppfattar att barnen själva vill tolka åt sina föräldrar. En av dem berättar följande om en situation där föräldrarna initierat att barnet ska tolka, men där hen nekade barnet, trots att det önskade att få tolka:

Jag tror inte att barnen förstår hur mycket det påverkar en just då. [...] men när man blir äldre så ser man, alltså, att det är fel. [...] jag tycker att barnet får bli argt. [...] Jag har varit med om att barn, alltså nu när jag säger barn så är det en 17 åring som varit i receptionen och klagat på mig, att jag var för blockerande mot barnet och ville byta mig som handläggare... ”ja men jag är ju dina föräldrars handläggare
- Socialsekreterare 6

Den här socialsekreteraren beskrev under intervjun en egen erfarenhet av att tolka åt sina föräldrar som barn och hade i relation till detta barn helt nekat denne att tolka åt sina föräldrar. Hen ger uttryck för att barnets åsikt inte spelade någon egentlig roll för hur hen ställde sig till att använda sig av detta barn som tolk. Att barnets åsikt, eller hur barnet uppfattas klara av tolkrollen, framstår generellt inte som något som påverkar respondenternas grundhållning att barn inte bör tolka. Det här kan kopplas till begreppet *barndom som tillblivelse*, att ett barn inte förstår vilka konsekvenser rollen som barnet har kan få för en själv, eftersom det just är ett barn (Trondman 2013). Inom förståelsen av *barndom som tillblivelse* har föräldern en viktig roll som den som ska fatta beslut om barnet, till skillnad från inom begreppet *barndom som vara*, där barns egenvärde betonas starkt och det talas om att barn ska förstås oberoende av vuxnas intressen för barnet (ibid.). När socialsekreteraren ovan nekar barnet att tolka, trots att föräldern önskar det, kan hen också antas göra det utifrån en övertygelse om barnets egenvärde och att barnet inte ska underordnas till att bli ett medel i föräldrarnas relation till socialtjänsten. *Barndom som vara* kopplar dock betoningen av egenvärdet till att denna ska bygga på barnets egna tankar och känslor. Då socialsekreteraren i citatet ovan, tillika de allra flesta av våra respondenter, inte gett uttryck för att de

frågat barnen direkt om detta, kan man tolka det som att deras eventuella övertygelse om barnets egenvärde i huvudsak bygger på deras egna föreställningar om barnets bästa och inte så mycket på att de låter barnen själva vara med och forma sina liv. Betoningen av den vuxnes ansvar för barnets utveckling, som är ett viktigt fundament inom *barndom som tillblivelse*, blir därför det dominerande hos socialsekreterarna, men att man kan ana i deras beskrivningar av föräldrarna att de inte alltid är överens om hur detta vuxenansvar ska utövas (Trondman 2013). Eftersom vi inte har intervjuat några föräldrar, så kan vi dock inte säga något om deras förståelse av barnets bästa. Liksom en av slutsatserna i Cohen, Moran-Ellis och Smajes (1999) artikel framstår det som att föreställningen om vad som är bäst för barnet i hög utsträckning bygger på en ideologisk övertygelse om hur barndomen bör förstås, även i de situationer där barnet i det enskilda fallet i praktiken uppvisar en kompetens att klara av tolkandet.

Den socialsekreteraren som faktiskt uppger att hen har frågat barnet om hur det ställer sig till att tolka uttryckte, likt de andra respondenterna, en generell ovilja till att låta barn tolka. Trots det lät hen ändå barn vara delaktiga i beslutet kring om de skulle få tolka lättare information genom att fråga barnen om hur de själva såg på att tolka åt sina föräldrar.

Jag tänker att det är ju inte deras (barnens) ansvar att ta föräldrarnas ansvar, men det är ju en svårighet med tanke på språknivån. Och om de ändå är överens om det, varför ska jag hindra dom...”

Så det är okej om de i familjen är överens? - Intervjuaren

Ja precis, så. Och då gäller det att ganska tidigt fråga. ”Hur tycker du, hur ser du på att tolka åt dina föräldrar. Tar du mycket ansvar...?”

- Socialsekreterare 7

Det faktum att den här socialsekreteraren låter barnet vara delaktigt i beslutet kring huruvida det ska tolka eller inte skulle även kunna kopplas till den övertygelse om barnets egenvärde som ryms inom begreppet *barndom som vara* (Trondman 2013). Barnets åsikt blir viktig i frågan hur man ställer sig till att använda barnet som tolk. Samtidigt så ställer socialsekreteraren den här frågan till

barnet efter att hen förstått att föräldrarna önskar att barnet ska tolka, vilket också skulle kunna ses som att det står i motsättning till betoningen av egenvärdet inom *barndom som vara*, eftersom barnet där ska förstås oberoende av vuxnas intressen för barnet. Att barnet blir delaktigt först efter att föräldrarna har visat att de vill att barnet ska tolka skulle kunna vara ett uttryck för *barndom som tillblivelse*, där barnet ses som en ofärdig människa och föräldern har en viktig roll i att vara den som fattar beslut om barnet. Möjligheten att ge uttryck för sina åsikter, vilket är viktigt inom *barndom som vara*, som socialsekreteraren i citatet ovan ger barnet, grundar sig därför ändå på hur man ser på barn inom *barndom som tillblivelse*, där förälderns ansvar för barnets utveckling betonas och där föräldern är den som vet vad barnet behöver. Det här är även utgångspunkten för bestämmelserna i Föräldrabalken, (SFS 1949:381) där föräldern ges rätt att fatta beslut i frågor som rör barnet.

Som vi tidigare varit inne på ger socialsekreterarna återkommande uttryck för att barn generellt inte ska vara delaktiga alls i handläggningen av ekonomiskt bistånd, med argument kring att ekonomi är en vuxenfråga och att barn inte ska skolas in för mycket i hur socialtjänsten fungerar. Några av socialsekreterarna hade däremot gärna sett att de haft tid att involvera barnen mer genom att prata med dem, för att till exempel fråga vad de behöver. De gör en skillnad mellan de situationer där barnet får agera tolk och där de skulle prata med barnen utifrån vad barnen behöver. En socialsekreterare resonerar kring skillnaden mellan barnets delaktighet i sin roll som tolk och vad barnets delaktighet skulle kunna innebära om socialsekreteraren skulle prata med barnet utifrån dennes egen situation

Skillnaden i tolkning är att barnet pratar inte utifrån det den vill, alltså, det är inte den personens ord, utan det är föräldrarnas ord. Det är det som blir lite skillnaden, att barnet sätts in i socialtjänsten, hur det funkar, i så tidig ålder, medans kompisarna som kanske har det bättre ställt inte alls vet vad socialtjänsten är och vad ekonomiskt bistånd innebär [...] men om jag kallar in ett barn, men nu har ju jag inte gjort det heller, så det är väldigt svårt, men, hur jag kan se på saken är att om jag kallar ett barn på besök, då kommer jag ju gå ner till barnets nivå och inte göra det till en tolk, eller, skvallerbytta på familjen eller så utan att man bara frågar om situationen, barnets sociala situation[...] - Socialsekreterare 6

Så, trots att barnet egentligen inte ska skolas in i hur socialtjänsten och ekonomiskt bistånd fungerar, skulle det ändå kunna vara positivt att barnet blir delaktigt när socialsekreteraren pratar med barnet utifrån vad barnet behöver. Att prata med barnen och se vad de behöver inom ekonomiskt bistånd är något som också Socialstyrelsen (2015b) pekar på som en del i hur man ska ta tillvara på barnperspektivet. Både Socialstyrelsen och några av våra respondenter gör alltså en skillnad mellan situationer där det är positivt att barnet är delaktigt inom ekonomiskt bistånd och när det inte är önskvärt. När delaktigheten handlar om att föra fram barnet och dennes egna situation blir den positiv, medan när barnets delaktighet handlar om att prata utifrån föräldrarnas situation, är den inte önskvärd, och ses som problematisk, utifrån att de får ett ansvar som de som barn ska skyddas från (Socialstyrelsen 2015a).

På direkta frågor där socialsekreterarna fick fundera över om de såg några positiva aspekter kring att barn fick tolka åt sina föräldrar kom det upp att handläggningen underlättades av att information förmedlades snabbare. Några socialsekreterare uppfattade att barnen kunde känna sig duktiga och på det sättet få ut något positivt av ansvaret de fick. Det som socialsekreterarna återkom mest till var dock att det underlättade för föräldrarna.

Kan du säga om det finns några positiva effekter för barnet att tolka? – Intervjuaren

Nej, jag vet inte vad det skulle vara, alltså just för barnet. Jag vet att det avlastar föräldern väldigt mycket och det kan vara till hjälp att lugna ner situationen.

- Socialsekreterare 5

Här gör socialsekreteraren å ena sidan en distinktion mellan vad som är bra för barnet och vad som är bra för föräldern, samtidigt som hen pekar på att om föräldrarna avlastas, så kan det också lugna ner hela situationen. Om man förstår familjen utifrån ett systemteoretiskt perspektiv (Schjødt & Aage Egeland 1994) så påverkar det som föräldrarna gör, eller hur de mår, också barnen. Om det faktum att barnen tolkar åt sina föräldrar också avlastar föräldrarna och skapar ett lugn, kan det också förstås som något positivt för barnen. Näsman, Ponton von Gerber och Fernqvist (2012) beskriver hur barn i familjer som lever i ekonomisk utsatthet

upplever att föräldrarna påverkas psykiskt av stressen över sin ekonomiska situation och att barnen tar ett ansvar för att avlasta föräldrarna. Då situationerna som socialsekreterarna i våra intervjuer beskriver rör sig inom området för ekonomiskt bistånd, skulle det faktum att föräldrarna, genom att låta sina barn tolka, får information eller får in ansökan om bistånd, också kunna dämpa den ekonomiska stress som föräldrarna kan känna. Att föräldrarnas ekonomiska stress minskar kan då få positiva effekter för barnet. Detta kan kopplas till hur regeringen skriver i sin proposition om förändringar i Socialtjänstlagen (Prop 1996/97:124), att vad som är bra för barnet också ska förstås i relation till vad som är bra för föräldrarna och att det är till gagn för barnen att föräldrarna får bra hjälp från socialtjänsten. Utifrån den här förståelsen skulle det faktum att handläggningen underlättas av att barnen tolkar i förlängningen också kunna vara positivt för barnen. Om handläggningen går snabbare skulle det kunna reducera föräldrarnas stress och då också vara gynnsamt för barnet. Utifrån en systemteoretisk ansats kan resonemanget också vändas på, att om barnet upplever situationen att tolka som jobbig, eller stressfylld så påverkar detta familjen negativt och därmed också andra komponenter i systemet, såsom föräldrarna (Schjødt & Aage Egeland 1994).

5.3 Socialsekreterarnas handlingsstrategier i mötet med barn som tolkar

Vi har ovan beskrivit och analyserat hur barns tolkande åt sina föräldrar av socialsekreterarna generellt inte förstås som barns bästa. Utifrån detta ska vi beskriva vilka handlingsstrategier de använder och hur dessa kan analyseras.

Som vi tidigare konstaterat har alla socialsekreterare vi intervjuat som rutin att boka in en auktoriserad tolk vid förbokade besök med klienter som inte kan göra sig förstådda på svenska. En av socialsekreterarna beskriver det som ett sätt att undvika diskussioner kring om barnen ska tillåtas tolka vid dessa besök.

Flera av respondenterna beskriver istället dessa situationer där barn tolkar åt sina föräldrar som undantag. När det blir enklare i situationen att barnet tolkar och föräldern eller barnet initierar att så sker, låter socialsekreteraren det ske som ett

undantag. Detta återkommer som en slags ram inom vilken respondenterna navigerar när de möter dessa barn.

I sådana situationer tänker jag att det också är lättare att göra undantag, att om ett barn ringer och om det är något lite enklare och "mamma undrar om hon skulle lämna in det här"...eller ja, något sånt där [...] alltså i sådana lägen gör man ju undantag, så är det ju. - Socialsekreterare 4

De avvägningar som våra respondenter gör, utgår alltså från en övertygelse om att det inte är det bästa för barnet att tolka åt sina föräldrar. De möter dock familjer där det blivit rutin att barnen hjälper sina föräldrar med tolkning och där detta förenklar kommunikationen med föräldern när en auktoriserad tolk inte finns tillgänglig. Socialsekreterarna blir, med Lipskys ord, *gräsrotsbyråkrater*, som möter klienten människa till människa, men gör det inom ett begränsat *handlingsutrymme* (Svensson, Johansson & Laanemets 2008). I mötet med de klienter som har svårt att uttrycka sig på svenska, människa till människa, så beskriver socialsekreterarna att det ofta finns en förväntan från föräldrarna på att barnen ska agera tolk, vilket på det sättet kan förstås som att det också läggs en förväntan på att socialsekreteraren ska låta barnet tolka. Förutom klientens förväntan på socialsekreteraren, begränsningar i relation till riktlinjer och bristande tillgång till auktoriserade tolkar vid framförallt telefonkontakter och akuta situationer, så talar en respondent om att hen upplever en stress när barnen ringer åt föräldrarna. Att handla utifrån en arbetssituation som upplevs stressig, kan förstås som en begränsning av handlingsutrymmet kopplat till de organisatoriska ramar som Lipsky nämner (ibid.).

Några socialsekreterare försöker undvika att i framtiden hamna i situationer där barnen tolkar genom att försöka motivera föräldern att själv ta samtalet och uttrycka sig så enkelt som möjligt. Några berättar att de försöker undvika framtida situationer genom att tala om för föräldrarna att de tycker det är olämpligt att barnen tolkar. Några respondenter beskriver hur de vid några tillfällen sagt helt nej till att låta barnet tolka.

Trots att några respondenter berättar hur de har sagt helt nej till att låta barnet tolka så uttrycker ingen av socialsekreterarna att de kategoriskt säger nej i alla situationer som detta uppstår. Flera beskriver istället hur de gör olika former av avvägningar kring hur de ska handla i situationen. Under en intervju lyfts det fram att dessa avvägningar kretsar kring två aspekter, ålder på barnet och innehållet i den information som behöver förmedlas. Rimligheten i att barnet ska få ta del av informationen i relation till den aktuella åldern samt huruvida det hjälper till i ärendet, exempelvis hur möjligheten ser ut att få tag på en auktoriserad tolk. En annan socialsekreterare talar om att dessa avvägningar är svårast att göra vid telefonkontakter och när en klient söker hjälp mer akut och där en auktoriserad tolk inte är möjlig att hinna boka. Hen resonerar kring att det skulle kunna innebära att klienten nekas hjälp för att dennes barn inte skulle tillåtas tolka. När det gäller avvägningen i relation till ålder så säger en respondent att om barnet inte är alltför ungt så kan det ibland vara okej att låta barnet tolka.

Då gör man en liten avvägning, så det är bättre att någon förstår än att ingen förstår. För jag vet att oavsett så kommer de (föräldrarna) komma till ungdomen ändå. Men jag försöker undvika det faktiskt. - Socialsekreterare 5

I citatet för respondenten ett resonemang om situationer där barnen är 15 år eller äldre. Som utgångspunkt för avvägningen beskrivs under denna intervju hur respondenten har som rutin att fråga de barn som ringer om deras ålder, alternativt kollar upp denna i det datasystem som socialtjänsten använder. Hen talar om att kort och enkel information är okej att låta barn i den här åldern förmedla. En annan socialsekreterare talar på samma sätt om ålder som väldigt avgörande när avvägningen görs och nämner att det känns lite mer okej att låta barnet tolka om det är 17 år.

De avvägningar som respondenterna gör i relation till ålder anknyter till betoningen av just åldern inom begreppet *barndom som tillblivelse* och att den ska förstås som kronologisk. Att socialsekreterarna tar barnens ålder i beaktande kan jämföras med *barndom som tillblivelse*, där det trycks på att barnets utveckling sker stegvis (Trondman 2013). Barn blir på det här sättet underordnade både de vuxna socialsekreterarna och de vuxna föräldrarna. Tolkande i relation till

socialtjänsten uppfattas här inte förenligt med föreställningen om vad som är bäst för barnet i dess socialisationsprocess.

Förutom ålder återkommer samtliga respondenter till att just innehållet i den information som behöver tolkas är avgörande för vilka strategier som används.

Jag tänker att om barnet ska tolka då ska det liksom förmedla information som är lätt att förmedla. Till exempel att "be mamma lämna pappret till receptionen, eller hon kan komma på besöket" [...] Det ska aldrig vara information som man ska förklara allvaret i det. Det ska man inte ta på sig som barn. Det ska vara ren information. - Socialsekreterare 5

De undantag som görs knyts på det här sättet i alla intervjuer till information som kan beskrivas som enkel och lätt. En socialsekreterare talar om information som rör tider för ett bokat besök, eller att tiden för ett besök är ändrad. En annan beskriver konkret information om vad klienten rent praktiskt ansöker om. En tredje talar om utbetalningsdatum eller där det av socialsekreteraren uppfattas som att barnet i huvudsak endast blir en förmedlare av konkret information. En gräns dras sen vid information som uppfattas som mer allvarlig. Flera av respondenterna kopplar detta till information som rör föräldrarnas ekonomi, förutsättningar för att kunna beviljas bistånd, eller motiveringar av avslagsbeslut. Under en intervju beskrivs även ämnen som uppfattas som känsliga, såsom missbruksproblem, att någon av föräldrarna mår dåligt, har lämnat familjen, eller att det inte finns någon mat i kylskåpet. En av socialsekreterarna beskriver den här typen av information i termerna av att den kan belasta barnet känslomässigt.

Socialsekreterarnas beskrivningar av att göra avvägningar i relation till innehållet i den information som ska tolkas anknyter till den uppdelning som görs av Cohen, Moran-Ellis och Smajes (1999). I Cohen, Moran-Ellis och Smajes (1999) studie betraktades situationer kopplade till *enkel information* som oproblematiske eller acceptabel för barn att tolka i. En avgränsning gjordes mot *komplexa* situationer där en bristfällig tolkning kan leda till feldiagnostisering och mot information som uppfattades som *känslig* och personlig (ibid.). På ett likartat sätt klassificerar våra respondenter information som beskrivs som enkel och lätt. Denna knyts till situationer där praktisk information behöver tolkas och som inte uppfattas som

allvarlig eller känslig. Flera av våra respondenter talar om barnens tolkning av lätt och enkel information som acceptabel, även om ingen uttrycker att den är oproblematiske. Även i Russell, Morales och Raverts (2015) studie framkommer att respondenterna kopplar barnens tolkning till enkla situationer. Här kopplas dessa situationer till tolkning av information som inte påverkar vården och att använda barnen som tolkar kunde vara okej om det var hjälpsamt för patienten (Russell, Morales & Ravert 2015). Den av våra respondenter som resonerar kring risken för att en klient skulle kunna nekas hjälp om socialsekreteraren inte tillåter klientens barn att tolka antyder något liknande.

Utifrån avvägningar kring ålder och innehållet i informationen framgår det under intervjuerna att socialsekreterarna gör egna bedömningar av hur långt barnets roll ska få gå.

[...] jag har bara avslutat i...man kan inte säga i god tid, men jag har avslutat innan barnets roll gick för långt, kan man säga. Att det blev för mycket översättningar. Barnet hade meddelat budskapet, jag hade fått det och sen avslutade jag och kallade föräldrarna på besök. - Socialsekreterare 6

De strategier som respondenterna använder handlar alltså återkommande om bedömningar i relation till barnets ålder och vilken typ av information som ska översättas. För att underlätta dessa bedömningar så efterfrågar några av respondenterna enhetliga rutiner så att alla som möter dessa barn kan göra det på samma sätt. På det flesta enheter där våra intervjupersoner arbetar har frågan om förhållningssätt i relation till barn som tolkar inte varit uppe till diskussion. Under en av intervjuerna beskrivs hur socialsekreterarna aldrig talat med varandra om hur de förhåller sig till dessa barn. En respondent talar om att vara sin egen herre i de avvägningar som görs. För den socialsekreterare som under intervjun gav flest exempel på när hen hade nekat barn att tolka, så innebar övertygelsen om att det inte är okej att låta barn tolka också att avvägningarna går att hantera. Flera andra beskriver hur svåra dessa avvägningar kan vara.

[...] jag tycker att det är ett problem och jag tycker att det är väldigt svårt med var gränsen går att det är okej att låta någon tolka och när man alltid ska ha in en tolk. Vad som är att bara förmedla lättare information och vad som är att lägga ett

ganska stort ansvar. Det är svårt själv att bedöma till exempel vilken information man ger, vilken vikt den har [...] vad svårt det är.” - Socialsekreterare 1

Att socialsekreterarna inte talar med varandra om mötet med barnen som tolkar och att det i de flesta fall saknas konkreta riktlinjer på deras arbetsplatser kring hur de ska förhålla sig till barn som tolkar, innebär också att de står ganska ensamma i avvägningarna kring *gräsrotsbyråkratens* dilemman. De möter å ena sidan personerna människa till människa, men det har också ett utrymme som begränsas av riktlinjer, lagar och brist på auktoriserade tolkar (Svensson, Johansson & Laanemets 2008). De flesta uttrycker inte detta som ett stort problem, medan en respondent tydligt uttrycker en önskan om ökat stöd i form av utbildning och ett utarbetande av gemensamma förhållningssätt på arbetsplatsen.

När Russell, Morales, & Ravert (2015) studerar policydokumenten från den arbetsplats där deras respondenter arbetar, så visade det sig att dessa lyfte fram de negativa konsekvenserna av att använda sig av barn som tolkar, men att de saknar förslag på alternativa handlingsstrategier. Vi uppfattar att den svenska kontexten för socialsekreterare ser likartad ut. Kopplat till de situationer som våra respondenter beskriver som de vanligaste där de möter barn som tolkar, i telefon eller när klienter söker hjälp akut, har vi inte hittat någon vägledning för hur socialsekreterarna bör agera.

Vi har beskrivit hur socialsekreterarna navigerar inom *gräsrotsbyråkratens* dilemman genom att göra bedömningar av innehållet i den information som ska förmedlas med hänsyn till barnets ålder. För att fördjupa förståelsen så vill vi analysera bedömningarna i relation till Webers handlingstyper *målrationalitet* och *värderationalitet* (Engdahl & Larsson 2011; Boglind, Eliaeson, Månson 1995). Då dessa ska förstås som idealtyper, renodlingar, kan de användas som analysverktyg för enskilda handlingar. Både Socialstyrelsen och samtliga socialsekreterare ger uttryck för ett *värde*, att det utifrån förståelsen av barnets bästa är högst problematiskt att låta barnen tolka åt sina föräldrar. Värdet ligger i att skydda barnen från ett ansvar de inte ska ha. I de situationer när respondenterna säger nej till att låta barnet tolka, samt när de sätter stopp innan tolkningen har rört sig alltför långt mot ämnen som uppfattas som känsliga eller allvarliga, kan

handlingen som följer av socialsekreterarens bedömning förstås som ett stöd för detta värde. Den får ett *värderationellt* innehåll. Enligt denna handlingstyp är dock konsekvensen av handlingen underordnad (ibid.). Då värdet i detta fall, och kanske vid samtliga värderationella handlingar, ändå har en riktning mot en föreställd konsekvens, så blir de ändå i praktiken målrationella. Målet för de här socialsekreterarna är att handlingen ska skydda barnet från ett alltför stort ansvar utifrån att det förstås som barnets bästa. När respondenterna talar om att de gör undantag så kan detta i högre grad tolkas som ett *målrationellt* handlande, där undantaget ändå görs i relation till ett värde. Att låta barnet tolka blir då ett medel för att underlätta kommunikationen och därmed för att i slutändan kunna ta ett beslut. Avvägningen i relation till innehållet i informationen blir på det sättet också en avvägning i relation till i vilken utsträckning barnets tolkande i dessa situationer ska tillåtas vara ett medel. Den respondent som talar om att barnets tolkande är okej när man inom familjen är överens om detta kan tänkas ge uttryck för ett värde som går i linje med Föräldrabalkens reglering av vårdnadshavarnas ansvar för barnet och att de har rätt att fatta beslut i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. (SFS 1949:381) När hen sen betonar hur viktigt det då ändå är att fråga barnet om hur det upplever tolkandet så lyfts ändå värdet in som handlar om barnet som skyddsbehövande. Att de flesta respondenterna dock inte frågar barnen direkt om hur de upplever sin roll, kan tolkas som att de gör det utifrån ett värde kopplat till en särskild idé om vad som är barnets bästa, men att barnets eget perspektiv inte efterfrågas i någon större utsträckning. Handlingarnas koppling till ett *värde* blir ändå i huvudsak *målrationella*, i den meningen att konsekvenser för barnet, alternativt konsekvenser för möjligheten till kommunikation med klienten, övervägs.

6. Avslutande diskussion

Vi ska nu sammanfatta de slutsatser som går att dra ur den analys som gjordes i föregående kapitel. Dessa redovisas och diskuteras med utgångspunkt i uppsatsens forskningsfrågor. Avslutningsvis ska vi även säga något om andra reflektioner som dykt upp under arbetets gång, men som inte rymts inom ramen för vårt syfte.

Den första forskningsfrågan handlar om i vilka situationer socialsekreterarna möter barn som tolkar åt sina föräldrar i kontakt med Socialtjänsten. Inledningsvis uppger samtliga socialsekreterare det att inte är särskilt vanligt att de möter dessa tolkande barn. Alla respondenter har dock erfarenhet av möten med barn som tolkar åt sina föräldrar och berättar efter hand om konkreta situationer. Vid förbokade möten med klienter i behov av tolk har respondenterna som rutin att boka en auktoriserad sådan. Den tolkroll som barn kan få i dessa situationer innebär att fungera som en kompletterande tolk, att bidra med att även förmedla innebörden i det som sägs av både föräldern och socialsekreteraren. I huvudsak beskrivs annars barn få rollen som tolk i situationer som är svåra att planera i förväg och där en auktoriserad tolk därmed är svår att hinna boka. Här beskrivs främst kontakter med klienter via telefon, eller när en person söker hjälp akut. Återkommande talar socialsekreterarna om hur exempelvis telefonluren lämnas över från föräldern till barnet, att barnets roll som tolk initieras av föräldern. Det förekommer också att barnen själva tar kontakt med socialsekreteraren, även det på uppdrag av föräldern. Genom att socialsekreterarna låter barnen tolka så godkänner de också barnets roll som tolk. Att barnen kan svenska bättre än föräldrarna är den främsta anledningen till att barnet får agera tolk. När en familj flyttar till ett nytt land utsätts familjen, utifrån en systemteoretisk ansats (Schjødts & Aage Egeland 1994), för en stor förändring och för att behålla stabiliteten i systemet kan rollerna inom familjen behöva omförhandlas genom att exempelvis barnet går in och tar en roll som tolk åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten. Då barnet får en roll som går utöver den rent språkliga tolkningen, att det ofta blir mer en handledare åt sina föräldrar, så kan man tala om att det sker en *morfogenes* inom familjen.

I den andra forskningsfrågan vill vi undersöka vilken inställning socialsekreterarna har till att barn tolkar åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten. Här uttrycker samtliga att det i grunden inte är bra att barn gör detta, att de inte vill att barnen ska tolka åt sina föräldrar, men att socialsekreterarna låter det ske som undantag. Några av respondenterna beskrev dock att handläggningen kunde underlättas genom att information förmedlades snabbare samt att barnens tolkning kan utgöra en stor avlastning för föräldrarna. Genom att analysera detta ur ett systemteoretiskt perspektiv (Schjødt & Aage Egeland 1994), där familjen betraktas som en helhet, kan den avlastning som föräldrarna får, även i förlängningen bli positiv för barnen. Det här är dock inget som någon av socialsekreterarna ger uttryck för.

Den tredje forskningsfrågan handlar om att förstå socialsekreterarnas inställning till att barnen tolkar i relation till begreppet barnets bästa. Socialtjänstlagen säger i första kapitlet att barnets bästa särskilt ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn vilket våra respondenter måste förhålla sig till när de möter barn som tolkar. Vad som är barnets bästa i specifika situationer är inte fastslaget men Socialstyrelsen (2012) skriver att principen utgår från tankarna att barn dels har fullt och lika människovärde och att barn är sårbara och därför behöver särskilt skydd. Våra respondenter ger huvudsakligen uttryck för de tolkande barnens behov av skydd. Frågor som rör ekonomi och familjens försörjning kopplas till ett vuxenansvar, där det bästa för barnet är att skyddas från detta ansvar. Att tolka i situationer som rör dessa frågor blir därför problematiskt. Det sker en förskjutning av ansvar från föräldern till barnet när det tolkande barnet träder in på en arena som det inte ska ta del av och det ansvar barnet får jämförs snarare med en vuxen förälders ansvar än med det ansvar som åligger en auktoriserad tolk. Begreppet barnperspektiv utgår från att barns egna perspektiv och den vuxnes perspektiv på barnet behöver sammanvägas (Prop 1996/97:124). Återkommande hos våra respondenter är att de uppfattar de tolkande barnen som vana, samt i många fall även bekväma, i sin roll som tolk. De flesta ger dock inte uttryck för att de har frågat barnen om hur de upplever sin situation. Här framstår det som att socialsekreterarnas föreställningar av barnets bästa i huvudsak utgår från egna föreställningar om vad som är en god barndom. Den vuxna socialsekreterarens perspektiv på barnet får på det här sättet

företräde framför barnets egna perspektiv. Barns delaktighet beskrivs av en respondent som positiv när barnet får tala om sitt eget liv utifrån sitt eget perspektiv. Den delaktighet som tolkrollen ger, där barnet får tala om sina föräldrars liv utifrån föräldrarna perspektiv, beskrivs dock inte som positiv för barnet. Barnets bästa blir att leva en *barndom i tillblivelse* (Trondman 2013), där det betonas en skillnad mellan att vara barn och att vara vuxen samt den skillnad i ansvar som detta medför.

I den avslutande fjärde forskningsfrågan vill vi söka svar på vilka handlingsstrategier socialsekreterarna använder i mötet med barnen som tolkar. Den tar sin utgångspunkt i att socialsekreterarna uppfattar barnens tolkande som problematisk, att det inte är barnets bästa att tolka åt sina föräldrar i kontakt med enheter inom socialtjänsten som handlägger ekonomiskt bistånd. Utifrån resonemanget kopplat till den andra frågeställningen beskrev vi att respondenterna lät tolkandet ske som undantag. Socialsekreterarnas handlingsstrategier rymmer avvägningar kring dessa undantag främst i relation till barnets ålder samt innehållet i den information som ska tolkas. När ett barn närmar sig myndighetsåldern och informationen betraktas som enkel och rör praktiska saker så låter socialsekreterarna i stor utsträckning barnen tolka. Handlingsstrategierna som används handlar på det sättet om en avvägning kring rimligheten i att barnet ska få ta del av den aktuella informationen i relation till den aktuella åldern samt om detta står i proportion till i vilken utsträckning det hjälper ärendet framåt. Flera respondenter ger uttryck för att de nekar barn att tolka åt sina föräldrar när de inte uppfattat att detta är lämpligt. Även om handlingsstrategierna rymmer ett värde som säger att barn behöver skyddas från för stort ansvar, så blir handlingarna i huvudsak målrationala (Engdahl & Larsson 2011; Boglind, Eliaeson & Månson 1995). Konsekvenser för barnet, utifrån en föreställning om barnets bästa vägs mot konsekvenser för möjligheten till kommunikation.

Då frågor som rör barn som tolkar åt sina föräldrar inte är särskilt utforskat, särskilt inte i Sverige, så finns givetvis en uppsjö av uppslag för vidare forskning. Detta kan röra andra professioners erfarenheter av barn som tolkar, eller barns egna upplevelser av att tolka. Vidare forskning om vuxna barn som tolkat åt sina

föräldrar som barn skulle kunna skänka ytterligare perspektiv på hur man kan förstå barnets bästa i relation till denna praktik.

Under arbetet med vår uppsats återkom vi flera gånger till att det hade varit intressant att vidare undersöka om barns delaktighet generellt inom socialtjänstens handläggning av ekonomiskt bistånd. När Socialstyrelsen pekar på bristande barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd så sägs att barnets bästa främst ska eftersökas genom att prata med barnet. Samtidigt säger Föräldrabalken att det är föräldern som har ansvar för barnets försörjning. Då enheter som handlägger ekonomiskt bistånd utgör en arena där just frågan om försörjning är den centrala, vore det intressant att utforska vad det innebär för förståelsen av barndom samt föreställningen om barnets bästa om barn mer aktivt bjuds in på denna arena.

Referenslista

- Barnkommittén (1996) Barnkonventionen och utlänningslagen: delrapport. Stockholm: Fritze.
- Boglund, Anders., Sven Eliaeson. & Per Månson (1995) *Kapital, rationalitet och social sammanhållning : En introduktion till klassisk samhällsteori* (4., rev. uppl. ed.). Stockholm: Rabén Prisma.
- Bryman, Alan. (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder* (1. uppl. ed.). Malmö: Liber ekonomi.
- Burton, Linda. (2007) Childhood Adultification in Economically Disadvantaged Families: A Conceptual Model*. *Family Relations*, 56(4), pp.329–345.
- Cohen, Suzanne., Jo Moran-Ellis & Chris Smaje (1999) Children as informal interpreters in GP consultations: pragmatics and ideology. *Sociology of Health & Illness*, 21(2), pp.163–186.
- David, Matthew. & Carole .D. Sutton (2016) *Samhällsvetenskaplig metod* (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Elmeroth, Elisabeth. & Johan Häge (2016) *Flyktens barn : medkänsla, migration och mänskliga rättigheter* (2., uppdaterade uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Engdahl, Oskar. & Bengt Larsson (2011). *Sociologiska perspektiv: Grundläggande begrepp och teorier* (2., [uppdaterade] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur
- Guiton, George., James Dunne & Fiona Finlay (2017) LOST IN TRANSLATION. *Community Practitioner*, 90(9), pp.32–36.
- Hjerm, Mikael., Simon Lindgren & Marco Nilsson (2014) *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys* (2.,[utök. och uppdaterade] uppl. /). Malmö: Gleerup.
- Kammarkollegiet (2017) *Fler auktoriserade tolkar - vägen dit*. Stockholm: Kammarkollegiet.
- Kammarkollegiet (2018) *Om Kammarkollegiet*. [<https://www.kammarkollegiet.se/om-kammarkollegiet>. Hämtat 2018-04-03]
- Kavak, Sukran (2016, 22 november) *Barnen som tolkar*. [Radiodokumentär] Sverige: Sveriges Radio P1
- Kavak, Sukran (2017) Socialstyrelsen: *Olämpligt att barn tolkar åt föräldrar*. [<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6624637>. Hämtat: 2018-03-02]
- Kvale, Steinar. & Svend Brinkmann (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. [rev.] uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, Gunilla. & Sonja Härdin. (1999) Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och skola (2. uppl. / 2. [tr.]). Stockholm: Liber.

Larsson, Gunnar & Fredrik Malmberg (2017) *Förbjud att barn används som tolkar*.
[<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/q969e/forbjud-att-barn-anvands-som-tolkar>. Hämtat 2018-04-13]

Lindholm, Johanna. (2014) FN:s konvention om barnets rättigheter. I Cederborg, A.-C. (red.) *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete* (1. [uppdaterade] uppl). Malmö: Gleerup.r.

Migrationsverket (2018) *Asylsökande till Sverige under 2000-2017*. Migrationsverket

Nationalencyklopedin (2018) *Tolkning*.

[<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/tolkning/>. Hämtat: 2018-04-14]

Näsman, Elisabet., Christina Ponton von Gerber & Stina Fernqvist (2012) *Barnfattigdom: om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv* (1. uppl). Stockholm: Gothia.

P4 Västmanland (2016) *När barn tolkar påverkas hela familjen*.

[<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=112&artikel=6567957>. Hämtat: 2018-04-07]

Prop 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen.

Ritzer, George. & Jeffry Stepnisky (2015). *Sociologisk teori* (2., [uppdaterade] uppl. ed.). Malmö: Liber.

Russell, Bethany.R., Alejandro Morales & Russell .D. Ravert (2015) Using children as informal interpreters in pediatric consultations. *International Journal of Human Rights in Healthcare*, 8(3), pp.132–143.

Sandin, Bengt. & Gunilla Halldén (2003) Barnets bästa: en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion.

Schiratzki, Johanna. (2003). Barnkonventionen och barnets bästa - globalisering med reservation. I Bengt Sandin & Gunilla Halldén (red.) *Barnets bästa: en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering*. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion.

Schjødt, Borrik. & Thor Aage Egeland (1994) *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur.

SFS 1986:223 *Förvaltningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2001:453 *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Skatteverket (2018) *Vägledning - Tolkning och översättning*.

[<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2018.2/324639.html>. Hämtat: 2018-04-17]

Socialstyrelsen (2012) *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2015a) *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2015b) Beaktande av barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd- En fallstudie av tre socialförvaltningar. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2018) *Om Socialstyrelsen*.

[<https://www.socialstyrelsen.se/omsocialstyrelsen/>. Hämtat: 2018-04-14]

Stockholms Universitet (2018) *Elisabet Tiselius profil*.

[<https://www.su.se/profiles/elti7007-1.193682>. Hämtat: 2018-04-07]

Svensson, Kerstin., Eva Johnsson & Leili Laanemets (2008) *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete* (1. utg). Stockholm: Natur & kultur.

Sveriges Radio P1 (2016) *Undersökningen om barn som tolkar*.

[<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3381&artikel=6569824> Hämtat: 2018-04-13]

Thurén, Torsten (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare* (2. omarb. Uppl). Stockholm: Liber.

Trondman, Mats. (2013) Att förstå barndom: Till frågan om barndom som tillblivelse (becoming) eller vara (being). *Utbildning Och Demokrati*, 22(2), pp.7–35.

UNICEF Sverige (2009) Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. Stockholm: UNICEF Sverige

Valenzuela, Abel. (1999). Gender Roles and Settlement Activities Among Children and Their Immigrant Families. *American Behavioral Scientist*, 42(4), pp.720–742.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2011) *Vad innebär peer review?*.

[<https://www.vr.se/forskningsfinansiering/beredning/beredningsprocessen/forskaregranskning/faqpeerreview/vadinnebarpeerreview.5.5fa10c312ed4d5b90680001670.html>. Hämtat: 2018-04-13]

Bilaga 1 – Informationsbrev till respondenter

Hej!

Vi är två studenter som just nu skriver vår C-uppsats på Socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. I höstas gjorde vi båda vår VFU/långa praktik på två olika enheter inom socialtjänsten som handlägger ekonomiskt bistånd och blev där intresserade av situationer där barn översätter åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten. På dessa enheter fanns väl inarbetade rutiner kring att boka in auktoriserade tolkar när detta behövdes. Ändå upplevde vi att barn hamnade i “tolk-liknande” situationer, framförallt vid mer akuta händelser eller vid telefonkontakt med klienten, där det inte var helt lätt för handläggaren att bedöma och hantera situationen utifrån vad som blev bäst för barnen.

Vårt intresse ligger i att undersöka hur anställda socialsekreterare som arbetar med försörjningsstöd ser på situationer där minderåriga barn agerar språklig mellanhand åt sina föräldrar i kontakt med socialtjänsten.

Utifrån frågor som rör detta så skulle vi vilja intervjua socialsekreterare som handlägger ekonomiskt bistånd och som i sitt arbete möter dessa situationer. Vår fråga är därför om du eller någon annan socialsekreterare på din enhet skulle ha tid och intresse av att ställa upp på en intervju?

Svaren vi får kommer självklart att behandlas anonymt och den som samtycker till att delta kan när som helst under processen dra tillbaka sitt samtycke. Vi kommer inte i uppsatsen att redovisa vilket socialkontor som socialsekreteraren arbetar på, utan bara referera till “en socialsekreterare i västsverige”. Intervjumaterialet kommer förstöras då uppsatsen är godkänd av examinatorn.

Vi behöver genomföra intervjuerna någon gång under vecka 11,12 eller 13. Intervjuerna beräknas ta mellan 60-90 minuter och den intervjuade kan helt bestämma vilken tid och plats som passar bäst.

Om det finns frågor så tveka inte att höra av er!

Vi kan nås på mail eller telefon enligt kontaktuppgifterna nedan.

Vår handledare på Göteborgs universitet heter Jesper Hamark. Vid frågor till honom så nås han på jesper.hamark@socwork.gu.se

Tacksam för snabbt svar!

Vänliga hälsningar

Erika Engberg, mail: gusengbeer@student.gu.se, tel nr: 0707-290674

Christofer Jernquist, mail: gusjernqch@student.gu.se, tel nr: 0730-327266

Bilaga 2 – Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Hur länge har du arbetat med ekonomiskt bistånd?

Vad har du arbetat med innan?

Vad har du för utbildning?

Situationer

Brukar barn delta när du träffar klienter?

Av vilka anledningar är barnen med?

I vilka situationer har du mött barn som tolkar åt sina föräldrar?

Hur vanligt är det att du möter barn som tolkar åt en förälder?

Hur gamla är barnen som tolkar?

Vem tog initiativ till att barnet tolkade?

Vilka faktorer spelar in när du resonerar kring hur du ska ställa dig till att använda barnet som tolk?

Finns det situationer i ditt arbete där det är mer okej att barnet tolkar?

Finns det situationer i ditt arbete där det är mindre okej att barnet tolkar?

Familjen

Vilka fördelar för handläggningen av ärendet ser du med att använda barnet som tolk?

Vilka nackdelar för handläggningen av ärendet ser du med att använda barnet som tolk?

Kan du beskriva en konkret situation där ett barn tolkade åt en förälder?

Hur skulle du beskriva den roll som föräldern får i det samtalet?

Hur skulle du beskriva den roll som det tolkande barnet får i den situationen?

Hur påverkas samtalet av att det är ett barn som tolkar åt sin förälder?

Barnets bästa

Vad betyder begreppet "barnets bästa" för dig i ditt arbete som handläggare inom ekonomiskt bistånd?

Utifrån det här, hur resonerar du kring de situationer där barn går in och tolkar åt sina föräldrar?

Hur ser du på barns delaktighet i handläggningen av ekonomiskt bistånd?

Ska barnet vara delaktigt? Varför/varför inte? På vilket sätt?

Hur resonerar du kring det tolkande barnets roll relaterat till barns delaktighet?

Hur resonerar du i dessa situationer kring det tolkande barnets behov av omsorg och skydd?

Hur resonerar du kring det ansvar som det tolkande barnet får när det tolkar åt en förälder?

Kan det finnas några positiva effekter för barnet som tolkar?

Kan det finnas några negativa effekter för barnet som tolkar?

Har du vid något tillfälle sagt nej till att använda ett barn som tolk åt sina föräldrar? Om ja: beskriv hur du resonerade?

Finns det något mer du vill tillägga kring det tolkande barnet i relation till barnets bästa?

Avslutning

Har ni några särskilda riktlinjer på din arbetsplats kring barn som agerar tolk åt sina föräldrar?

Kan du se fördelar med att införa ett förbud?

Kan du se nackdelar med att införa ett förbud?

Är det något mer du skulle vilja tillägga kring barn som tolkar åt en förälder?